

Verslag van de vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water van 4 februari 2019

Voorzitters:

mw. drs. A. Dekker (vanaf agendapunt 3)
R. van Reenen

Aanwezig:

drs.ing. P. van den Berg (gedeputeerde), mw. drs. M.W.J. Maasdam (gedeputeerde), mw. A.M.A. Pennarts (gedeputeerde), mw. E.J. Broere-Kaal (PVV), mw. H. Chidi (D66), H. van Deún (PVV), drs. J. Germs (VVD), mw. J.A. Godschalx, drs. C. de Heer (ChristenUnie), mw. W.M.M. Hoek (50PLUS), mw. H.J. Keller (PvdD), mw. T. Koelewijn (CDA), mw. M.I. Kolthof (CDA), mw. drs. E. Kotkamp (GroenLinks), S. Kraaijeveld MA (D66), P.C. Kroon MSc (GroenLinks), drs. C. de Kruijf (PvdA), P.A. van Leeuwen (SGP), ir. R.G.H. van Muilekom (PvdA), mw. M.G. Noordenbos (SP), P.D. Overkleeft (D66), A.J. Schaddelee (ChristenUnie), W. van der Steeg (PvdD) en D. Vlastuin (SGP)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

mw. M.L. Engelsman (griffier) en mw. M.J. Strijbos-Vermeulen (verslag)

1. OPENING EN ALGEMEEN

1.1 Opening

De voorzitter, de heer Van Reenen, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Hij memoreert dat dit de laatste RGW-vergadering in de huidige Statenperiode is.

1.2 Vaststellen agenda

De voorzitter stelt voor om agendapunt 3.1 *Verlenging zittingsperiode Provinciale Commissie Leefomgeving* als sterstuk door te geleiden naar de Statenvergadering van 18 februari. De commissieleden gaan hiermee akkoord.
De agenda wordt conform vastgesteld.

1.3 Mededelingen

De voorzitter wijst erop dat er, vanwege de volle agenda, gewerkt wordt met de spreektijdenregeling. Het is de bedoeling dat fracties zelf de tijd in de gaten houden.

Gezien de hoeveelheid opwaarderingen van punten wordt de fracties verzocht om de vraag kort te duiden. De motivering is in de agenda opgenomen. Ook GS krijgt het verzoek om kort en bondig te zijn. In het weekend was er een brandje in het Provinciehuis. Dit is er de oorzaak van dat de ICT-middelen deze dag beperkt zijn en presentaties niet mogelijk zijn. Eventuele presentaties worden in hand-outs rondgedeeld of nagezonden.

- ☐ Gedeputeerde Maasdam memoreert dat de provincie voortvarend aan de slag is gegaan met snel internet in het buitengebied. Uit Ronde Venen komt het signaal dat het lastig is om het daar goed voor elkaar te krijgen in een redelijk tempo. Daarnaast komt uit Eemland het signaal dat de kosten daar mogelijk veel hoger zullen zijn. De gedeputeerde heeft dit nog niet kunnen verifiëren. Zij heeft contact met Glasvezel Buitenaf omdat de afspraak is gemaakt dat er zoveel mogelijk buitengebied snel van glasvezel wordt voorzien. Dit is onder meer nodig voor de bedrijvigheid en recreatie aldaar.

Het landgoed Soestdijk is verkocht. Gedeputeerde Van den Berg deelt mee dat het winnende consortium bezig is met vormgeven van een ruimtelijk kader.

- ☐ Dat ruimtelijk kader wordt in de raad van Baarn op 20 februari toegelicht door de projectdirecteur van Soestdijk. De Statenleden zijn hiervoor van harte uitgenodigd. Er komt ook een algemene informatieavond voor overheden op 2 april aanstaande. Statenleden worden hier specifiek voor uitgenodigd om te zien wat de resultaten tot nu toe zijn van Made by Holland.

- ☐ GS hebben een proactieve aanwijzing ingediend bij de gemeente Oudewater op het bestemmingsplan Landelijk gebied Hekendorp en Papekop. Hier is in strijd met de PRV gehandeld. Het veengebied is kwetsbaar voor oxidatie. De raad van Oudewater heeft op 13 december 2018 besloten om geen zienswijzen in te stellen tegen de proactieve aanwijzing en de aanwijzing dus op te volgen. Het besluit, de definitieve proactieve aanwijzing, zal genomen worden op 6 maart in GS.
- ☐ In de gemeenteraad van Soest heeft een vijf uur durend debat plaatsgevonden over de casus Dorresteijs. Het definitieve besluit in de raad wordt verwacht op 7 februari.

1.4 Verslag Statencommissie RGW 21 januari 2019

Het verslag wordt conform vastgesteld.

1.5 Rondvraag

De heer Schaddelee dankt GS voor de beantwoording van de vragen van zijn fractie over de taxatie van ganzenschade. Hij heeft enkele aanvullende vragen.

Uit de beantwoording blijkt dat de procedure waarop de ganzenschade is getaxeerd heel zorgvuldig is gedaan. Dit levert normaal gesproken weinig klachten op. Maar als er wel een klacht komt en het verschil tussen de schadevergoeding in 2017 (€13.000, exact gemeten) en 2018 (€2.100, op het oog geschouwd) is groot, dan is dit reden om ernaar te kijken. Hij vraagt welke mogelijkheden de provincie heeft om een boer extra te helpen. Deze boer doet veel waar de provincie heel positief tegenover staat. Omdat zijn land in een rustgebied voor ganzen ligt, wordt het kaalgevreten waardoor de boer alsnog bijna failliet gaat. Gedeputeerde Maasdam memoreert dat bij de beantwoording van de vragen ook de doorlopen procedure is geschetst. Het is een naar biologisch omgeschakelde boer in een ganzenrustgebied, het is een gezin dat de buurt en omgeving betreft bij de boerderij. Het verschil is inderdaad groot. Het lastige is, dat op het moment dat deze taxatie gedaan is, dit teruggekoppeld wordt aan hen. Dit betreft dan de hoeveelheid die de boer te kort komt. Waarschijnlijk is op dat punt in het proces iets niet goed gegaan, er staat: 'Als uiteindelijk een keer gebeld wordt, blijkt dat ...'. Formeel heeft de provincie daar geen rol in. Het is een unieke casus en ook een zorgelijk signaal. Met enige regelmaat vindt er een aanbesteding onder de taxateurs plaats, op dergelijke momenten kan de kwaliteit van de taxatie vergroot worden. Omdat er een zorgvuldige procedure is geweest, is het lastig voor de gedeputeerde om deze casus op te pakken. Zij begrijpt de pijn. De boer zou gewezen moeten worden op de positie die hij heeft hierin. Maar dat is gericht op een volgende keer.

De heer Schaddelee vraagt wat de provincie hiermee kan. Is het een voor beroep vatbare beslissing? Er staat ergens dat de boer binnen acht dagen moet reageren als hij het niet eens is met de taxatie. Maar als pas veel later duidelijk wordt wat het exacte bedrag is, is die acht dagen een korte termijn.

Gedeputeerde Maasdam stelt dat de eerste stap is het kijken of er overeenstemming bestaat over de hoeveelheid. Hier staan inderdaad acht dagen voor. De stappen die verder gezet kunnen worden, staan op de site van BIJ12 vermeld. Het is haar onbekend of de boer destijds gereageerd heeft, maar als er bedenkingen zijn die niet tot overeenstemming leiden, kan er bezwaar en beroep worden ingesteld.

Mevrouw Kotkamp hoort de gedeputeerde zeggen dat er een zorgvuldige procedure doorlopen is maar ook dat er ergens in de procedure iets mis is gegaan. Is het mogelijk dat vanuit de provincie wordt gecontroleerd waar er wellicht iets fout is gegaan? Zij sluit zich aan bij de ChristenUnie, dit is bij uitstek een casus waarbij de provincie proactiever zou mogen meebewegen.

Gedeputeerde Maasdam wijst erop dat de spelregels zijn zoals ze zijn afgesproken. De procedure die doorlopen wordt is een zorgvuldige. Daar kan de provincie niet zomaar iets mee. Zij zegt toe bij BIJ12 na te zullen gaan of hier sprake is van een uitzonderlijk geval. Daarmee worden de spelregels niet anders. Mevrouw Broere zou het prettig vinden als er binnenkort een oplossing komt en de boer gecompenseerd wordt. Spelregels of geen spelregels, procedure of geen procedure: er moet wat worden gedaan.

De voorzitter laat weten dat er nog geen antwoord is ontvangen op de vragen van mevrouw Kotkamp over het niet tijdelijk verlengd zijn van gedragscodes met betrekking tot de Flora- en faunawet. Als de vragen niet bij agendapunt 4 behandeld worden, zullen ze schriftelijk beantwoord worden.

Mevrouw Noordenbos heeft de vragen over het tracé Westelijke Ontsluiting Amersfoort opnieuw ingediend omdat zij een maand terug hierop geen antwoord heeft gekregen. De vragen gaan over de mogelijke noodzaak van een ontheffing op de Wet natuurbescherming en over het verzoek tot handhaving dat bij de RUD is ingediend. Zij wil graag verantwoordelijkheid van GS op deze punten horen.

Hierop aansluitend vraagt de heer De Kruijf hoe de provincie omgaat met rapporten die elkaar tegenspreken.

Gedeputeerde Maasdam meende dat antwoorden zijn gegeven op vragen die op 4 januari zijn ontvangen. Hierin is verhelderd hoe GS richting de start van de mogelijke kap gereageerd hebben. Zij vroeg zich indertijd af of de ingediende vragen geen schriftelijke vragen zouden moeten zijn. Twee weken later zijn de vragen als schriftelijke vragen ontvangen. De vragen liggen voor in de GS-vergadering van de volgende week. Ook de schriftelijke vragen van de PvdD liggen dan voor, die aansluiten op de vraag van de heer De Kruijf.

Het is inderdaad zo dat er dassen zijn aangetroffen en ook over hun locatie is geen discussie. Er is wel een discussie, met name op het lokale terrein tussen gemeenteraad en gemeentebestuur, over wat moet gebeuren met het feit dat er een ander antwoord is op de vraag of ontheffing nodig is. Het gemeentebestuur heeft ecologisch adviesbureau Waardenburg gevraagd dit te onderzoeken en dit bureau geeft een ander antwoord dan de Utrechtse Dassenwerkgroep. Het is aan de gemeente om te bepalen of een ontheffing wordt aangevraagd. Het is aan de provincie om die ontheffing al dan niet te ontlenen als hij aangevraagd wordt. In Amersfoort is dus een verschil van mening. De gemeente is volledig juridisch en financieel et cetera verantwoordelijk voor het besluit dat zij neemt. Als de provincie de ontheffingsuitspraak niet ontvangt, kan de provincie hier geen uitspraak over doen. Met verschillende partijen is gediscussieerd over de vraag welke stappen er te zetten zijn, er is ook ambtelijk overleg met de Staten geweest. De Staten kunnen eventueel, buiten de gerechtelijke procedures die spelen, een handhavingsverzoek doen. Dat pad is men opgegaan. Voor wat daar uitkomt, is de RUD verantwoordelijk. Op deze wijze handelt de provinciale overheid in deze. Het antwoord op de vraag van de PvdA is dan ook dat de rapporten niet bij de provincie liggen, maar bij de gemeente. Het gemeentebestuur is verantwoordelijk voor het besluit om wel of niet een ontheffing aan te vragen en voor alle consequenties die dit met zich meebrengt.

Mevrouw Noordenbos wijst erop dat de provincie verantwoordelijk is voor de biodiversiteit. Wat gebeurt er als de Dassenwerkgroep Utrecht achteraf gezien gelijk had?

Gedeputeerde Maasdam herhaalt dat de gemeente verantwoordelijk is voor de keuze die zij maakt.

De heer Van der Steeg dankt de gedeputeerde voor een doorkijkje op het antwoord dat zijn fractie zal krijgen bij haar artikel 47-vragen. Spreker hoopt op een iets ander antwoord. Gedeputeerde Maasdam zegt eigenlijk dat de provincie lijdend voorwerp is en dat het aan de gemeente is om te oordelen of de ontheffing aangevraagd gaat worden. Als de ontheffing wordt aangevraagd, gaat de provincie hem pas beoordelen. De provincie is echter verantwoordelijk voor de Wet natuurbescherming. Wat als de gemeente Amersfoort een verkeerde beoordeling heeft en er wel een ontheffing nodig is, hoe gaat de provincie met dergelijke situaties om en wat zijn de mogelijkheden? Spreker hoopt op een wat daadkrachtiger provincie en hoopt op een antwoord met mogelijkheden voor de provincie om met dergelijke situaties om te gaan.

Mevrouw Kotkamp sluit hierbij aan. Zij daagt de gedeputeerde uit om te zoeken naar de beleidsruimte die er is om dit soort situaties te kunnen voorkomen. Bij dergelijke signalen en zorgen moet het niet zo zijn dat er pas geacteerd kan worden als het te laat is. Als er een activiteit is, kan er een handhavingsverzoek ingediend worden. Maar in het traject ervoor zou de provincie, die verantwoordelijk is voor de Wet natuurbescherming, veel proactiever initiatiefnemers moeten kunnen helpen. Dit is onwenselijk in het kader van natuur- en dierbescherming, ook is het voor het imago van de natuur slecht. Hiermee moeten allerlei projecten stilgelegd worden, terwijl, als er aan de voorkant dingen afgedwongen kunnen worden en geanticipeerd kan worden, er eerder mitigerende maatregelen genomen kunnen worden. Dan is de

impact ook minder groot. GroenLinks zou de gedeputeerde willen uitdagen om na te denken, eventueel samen met de Staten, over hoe dit in de toekomst op een andere manier ingevuld kan worden.

De heer De Kruijf sluit zich aan bij voorgaande sprekers. De vraag was in eerste instantie hoe GS dit doen. GS doen dat niet, begrijpt hij nu. De provincie kan zich vanuit haar verantwoordelijkheid niet veroorloven om passief af te wachten tot er wel of niet wat komt. Er is een eigen verantwoordelijkheid die ingevuld moet worden.

Mevrouw Hoek sluit zich aan bij de twee vorige sprekers.

Zij vraagt hoe de provincie ermee omgaat als het een Europees object, product of dossier is.

In Tienhoven is ook een dassenburcht geconstateerd.

De voorzitter wijst erop dat dit onderwerp buiten de orde is. Eventuele vragen kan mevrouw Hoek schriftelijk indienen

Gedeputeerde Maasdam stelt dat, als ergens een das of beschermd diersoort wordt aangetroffen, men te maken heeft met het aanvragen van een ontheffing. Die is nodig als men aan de gunstige staat van instandhouding van de diersoort komt.

Wat GroenLinks aangaf, is juist. De provincie moet meer aan de voorkant gaan zitten. Dat is de Utrechtse aanpak waar de provincie voor staat, zowel binnen de eigen organisatie als daarbuiten. Er is onlangs een bijeenkomst met gemeenten geweest om ervoor zorg te dragen dat de provincie aan de voorkant uitgenodigd worden om mee te denken. De provincie wil tot gebiedsgerichte ontheffingen komen. Amersfoort is overigens de eerste gemeente die de gebiedsgerichte ontheffing gaat inzetten. Op die manier kijkt de provincie aan de voorkant mee.

Met de ontheffingen bouwt de provincie een soort fundament, waarbij men weet dat de gunstige staat van instandhouding ermee gediend is en er meer ruimte is voor economische ontwikkeling, zonder de gunstige staat van instandhouding te schaden. Dit beleid hebben de Staten vastgesteld en GS zijn hier volop mee aan het werk.

De issue blijft wat het in juridische zin betekent als iemand het niet aanvraagt. Hier zullen de Staten de volgende week nader antwoord op krijgen.

Mevrouw Noordenbos wijst erop dat de vraag blijft hoe GS in dit dossier verder gaan. Als het aan de wethouder ligt, dan worden de bomen gekapt. Is de gedeputeerde van mening is dat hier sprake is van gereede twijfel dat het niet goed is voor de dassen? Dit is een concreet voorbeeld.

Gedeputeerde Maasdam heeft aangegeven wat de positie van GS is hierin. Er speelt een gerechtelijke procedure en zij verwacht hierover om 14.00 deze middag een uitspraak van de Raad van State.

Gedeputeerde Pennarts reageert op de vraag van de SP betreffende de handhaving. Zij sluit aan op de constatering dat er sprake is van een soort momentumdiscussie. Als een gemeente geen ontheffing aanvraagt en het wel had moeten doen, dan kan de provincie handhavend optreden. Dat wordt dan gedaan op grond van het overtreden van een gebodsbepaling. Dat momentum is cruciaal. Ook voor GS is dit een zoektocht, wat doen GS om het af te dwingen als het niet gebeurt? Los daarvan is al twee keer een handhavingsverzoek ingediend. De eerste op 3 december, die is afgewezen op 18 januari. Op 21 januari is er een nieuw handhavingsverzoek gedaan en dit moet nog afgewogen worden. Het zou natuurlijk dezelfde afweging kunnen zijn. De overweging van de RUD om dat handhavingsverzoek af te wijzen was dat niet is gebleken dat door het kappen van de bomen voor de soorten die niet in de ontheffing staan, de das en de buizerd en de boommarter, de leefomgeving wordt verstoord.

Mevrouw Noordenbos vraagt naar de onderbouwing van de afwijzing.

Gedeputeerde Pennarts zegt toe dit na te gaan. De RUD stelt dat niet aangetoond is dat er sprake is van verstoring van de leefomgeving.

Mevrouw Kotkamp heeft begrepen dat de huidige bomenkap ecologisch gezien onderbouwd is, maar dat het leefgebied wel degelijk aangetast kan worden bij het vervolgtraject, namelijk het aanleggen van de weg. Zij vraagt of er bij een handhavingsverzoek ook naar eventuele volgende acties gekeken wordt of dat alleen gekeken wordt naar de op stapel staande bomenkap.

Gedeputeerde Pennarts weet dit niet precies. Doorgaans worden handhavingsverzoeken vrij feitelijk gewogen en beantwoord. Er wordt geen doorkijk gegeven op niet gestelde vragen. Omdat het precaire processen zijn, worden ze zo afgebakend mogelijk afgehandeld.

1.6 Termijnagenda en lijst moties PS 18 februari 2019

Mevrouw Godschalx wijst erop dat motie 85 niet terug te vinden is bij de ingeloste moties en ook niet bij de niet ingeloste moties.

Motie 106 staat als afgedaan maar is dit niet.

Zij hoort graag de voortgang omtrent motie 100.

'Blauwe golf' staat voor deze dag geagendeerd. Zij hoort hier graag meer over.

Gedeputeerde Van den Berg zegt toe de vragen schriftelijk af te doen, met name de motie die niet is afgedaan. Als een motie niet terug te vinden is of afgedaan is, staat hij niet op de lijst.

Mevrouw Godschalx licht toe dat motie 106 de bedrijventerreinen PRS/PRV betreft. Hier staat afgedaan, maar de motie is er weer uitgehaald.

Motie 100 betreft POP3, het begrijpelijker maken van het aanvragen van subsidie. Motie 100 is al een tijd geleden aangenomen. Hij lijkt twee keer op de lijst te staan. Hier is nog niets mee gedaan. Het is voor de VVD een belangrijk punt: niet alleen mensen die academisch onderlegd zijn moeten subsidies kunnen aanvragen. Daarbij helpt een begrijpelijke website.

Bij 'Blauwe golf verbindend' staat dat het een app is. Op 4 februari zou iets over de voortgang worden gezegd. Zij meent dat 'Blauwe golf verbindend' geen app is maar een initiatief tussen verschillende provincies en organisaties.

Gedeputeerde Pennarts ontving de vraag van de heer Germs maar toen betrof het het onderwerp water. Eigenlijk is het meer een onderwerp van recreatie. Het betreft de doorvaarderbaarheid en de logica waarmee brugopeningstijden op elkaar zijn afgestemd. Een app is genoemd als een van de oplossingen. Dit punt ligt nog bij de afdeling Recreatie, daar zal men nagaan of dit een probleem is dat in Utrecht gevoeld wordt.

Het was de gedeputeerde niet bekend dat hierover in deze vergadering een update verwacht werd.

Mevrouw Godschalx begrijpt niet goed waarom 'Blauwe golf verbindend' een onderdeel van recreatie zou zijn. Het is juist gunstig voor de beroepsvaart, de mobiliteit, de doorstroming en het milieu. Er spelen grote economische belangen en milieubelangen.

Gedeputeerde Pennarts is het hiermee eens als dat in Utrecht het uitgangspunt zou zijn. Als het meer om de utilitaire vaarwegen zou gaan, is dit relevant. Het ging ook even over de doorvertaling, het fenomeen speelt overal. De vraag is of het voor de echte zware scheepvaart van toepassing is in Utrecht zoals in de andere regio's. Zij zegt toe hierop terug te komen.

Gedeputeerde Maasdam laat weten dat er bij motie 100 staat dat het natuurlijk van belang is dat er duidelijke teksten op de website komen omdat iedereen een POP3-aanvraag moet kunnen doen. Er staat dat de motie in Q1 2019 wordt uitgevoerd, er is dus nog even tijd, en er staat bij dat eraan wordt gewerkt. Zij zegt toe dat, als dit gebeurd is, dat zij in een memo aangeeft hoe de motie is afgedaan.

De voorzitter vraagt de griffie om deze punten op de lijst aan te passen.

Mevrouw Godschalx gaat ermee akkoord dat haar vraag over motie 85 schriftelijk beantwoord wordt.

Gedeputeerde Van den Berg licht toe dat motie 106 dateert uit 2016 en het draagvlak rond bedrijventerreinen in PRS/PRV betreft.

Mevrouw Godschalx wijst erop dat volgens de lijst de motie is afgedaan omdat hij in de PRS/PRV terechtgekomen is. Hij is er natuurlijk weer uit gehaald en daarmee staat de motie nog open.

Gedeputeerde Van den Berg zegt toe haar vraag schriftelijk te beantwoorden.

1.7 Inspreker betreffende kandidatuur Olympische Spelen

De voorzitter deelt mee dat de inspreker niet aanwezig is.

2. WATER

2.1 [SV Statenvoorstel wijziging Reglement voor het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2017](#)

De heer [Germs](#) deelt mee dat de VVD-fractie akkoord gaat met de wijziging van het reglement.

Mevrouw [Chidi](#) pleit ervoor om het stuk als sterstuk te zien.

De heer [Van Leeuwen](#) stemt in met de vorige sprekers.

De heer [De Kruijf](#) stemt in met de vorige sprekers. Zijn fractie betreurt het dat het blijkbaar wettelijk onmogelijk is om woonbootbewoners mee te tellen als ingezetenen.

De [voorzitter](#) concludeert dat de commissie ermee instemt dat dit stuk als sterstuk naar PS gaat.

2.2 [SV Drinkwaterstrategie van Vitens en provincie Utrecht voor de drinkwatervoorziening tot 2040](#)

De heer [De Heer](#) kijkt bij deze drinkwaterstrategie met een schuin oog naar de jarenlange discussie over de structurele bijdrage die Vitens kan doen om de verdroging te bestrijden. Als er ooit wordt gesproken over een nieuwe locatie voor drinkwaterwinning op de Heuvelrug, kan er dan meteen een structurele afspraak gemaakt worden over de steun van Vitens bij de bestrijding van de verdroging?

De heer [Van Muilekom](#) vindt het een adequaat stuk. Het anticipeert in ieder geval op de bevolkingsgroei en wat ervoor nodig is om tot voldoende goed drinkwater te komen.

Zijn fractie heeft een aanvullende vraag die te maken heeft met een motie die ter kennisgeving op de agenda staat. Dit betreft de bijdrage die Vitens wil leveren aan projecten op het maaiveld. Vitens heeft alle belang erbij dat op het maaiveld goede projecten komen. Dan komt er weinig stof in de bodem terecht en is er een goede kwaliteit drinkwater. In de opsomming staat een aantal projecten genoemd. Zijn fractie vraagt of Vitens jaarlijks een bepaald bedrag heeft uitgetrokken voor dit type projecten. En als men kijkt naar de projecten waar geld aan gegeven wordt, is dit dan een punt van overleg tussen de provincie en Vitens, zodat de middelen ook besteed worden aan de projecten met de meeste prioriteit?

De heer [Van der Steeg](#) dankt de gedeputeerde voor de bijeenkomst van de KRW.

Het is verfrissend om een strategie te lezen die slechts vijf pagina's telt.

Er wordt in het stuk melding gemaakt van nieuwe bedreigingen (medicijnresten, microplastics en daar zouden nanoplastics aan toegevoegd kunnen worden), maar zijn fractie mist de vermelding van oude bedreigingen, bijvoorbeeld landbouwgif. Spreker had graag in de strategie meer gelezen over hoe daarmee wordt omgegaan. Er staat nu alleen dat hier in de gebiedsdossiers op teruggekomen zal worden.

Mevrouw [Chidi](#) dankt GS voor de strategie. Het is een strategie op hoofdlijnen, een vergezicht.

D66 heeft twee aanvullende vragen.

Er wordt gesproken over meekoppelkansen en zij zou daar graag een uitwerking van zien. Hoe kunnen de meekoppelkansen bereikt worden en in kleinere overzichten van tien of twintig jaar geknipt worden?

Wat gebeurt er bij toenemende verontreinigingen rondom strategische watervoorraden? De ervaring leert dat er in een hete zomer heel veel behoefte aan water kan ontstaan. Stel dat de verontreinigingen de komende tien, twintig jaar meer worden door microplastics en medicijnresten, dan komt hier spanning op. Heeft de provincie daar goed oog op en is er een robuuste planning in geval dat de verontreinigingen rond de strategische watervoorraden groter worden?

Mevrouw [Noordenbos](#) wijst erop dat bij de Oostelijke Vechtplassen minder drinkwater gewonnen gaat worden om de natuur te sparen. Zij begrijpt dat er een soort doorvaart voor toeristische bootjes vlak bij de plassen komt. Zij vraagt wat er de reden van is dat het drinkwater niet meer gewonnen mag worden. In Groenekan is er de keuze tussen geothermie en drinkwaterwinning. Wie maakt die keuze?

Er staat vermeld dat er een lager beschermingsniveau nodig is voor de strategische grondwatergebieden. Op een bijeenkomst over geothermie vertelde men dat de buizen die hiervoor gebruikt worden niet voldoende chroom bevatten, zodat ze bevattelijk zijn voor corrosie of kapot kunnen gaan, wat een vervuiling van drinkwater met zich mee kan brengen. Is dit de lagere beschermingsgraad? Zij vraagt hoe wordt omgegaan met vergunningen voor commerciële drinkwaterwinning, dus voor fabrieken, frisdranken en dergelijke.

In het stuk staat dat voor vergunde drinkwaterwinningsgebieden zwaardere eisen worden gesteld aan de normen voor diepe geothermie dan die voor andere strategische drinkwatergebieden. De heer Van Deún vindt dat tegenstrijdig en vraagt de gedeputeerde om een uitleg. De nog dieper gelegen strategische watervoorraden vallen onder de Mijnbouwwet, dit is regeringsbeleid. Dit komt in de stukken niet terug. Maar misschien heeft dit, als er meer dan zeven kilometer diep geboord wordt, ook te maken met de geothermie. Hij vraagt waarom dit niet in de stukken staat vermeld.

De ChristenUnie vroeg of er bij een nieuwe locatie op de Heuvelrug afspraken gemaakt kunnen worden over de inzet van Vitens bij het bestrijden van verdroging. Gedeputeerde Pennarts deelt mee dat, als het gaat om verdroging, drinkwaterbedrijven altijd een taak hebben om daar compenserende maatregelen op te nemen. Dan moet wel aangetoond worden dat er sprake is van verdroging. Dat is bij de Heuvelrug niet het geval. Binnen de provincie is er de afspraak, daar hebben de Staten twee keer een motie over ingediend, dat met Vitens in gesprek wordt gegaan, met name over een gebied als de Utrechtse Heuvelrug. Daar sijpelt schoon water de grond in door het natuurbeheer, wat uiteindelijk een bron is voor drinkwater. De vraag is wat Vitens daaraan kan bijdragen. Deze vraag wordt beantwoord in het memo dat bij de stukken zit: als Vitens dat rechtens moet doen, doet zij dat. Maar daar waar het niet rechtens is, is de vraag interessant om te bespreken. Zij is verheugd dat zij in het memo heeft kunnen schrijven dat men tot afspraken is gekomen. Vitens doet een aantal projecten met de provincie, ook gerelateerd aan de Utrechtse Heuvelrug, om ook bij te dragen aan een goede bescherming van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Dat wordt samengedaan met het Nationaal Park, dat met allerlei partijen samenwerkt. Het zit niet sec op de verdroging, want dan waren er al afspraken met elkaar gemaakt. Het zit hem ook in de vrijwillige bijdrage van Vitens.

Het blijft een discussie met de drinkwaterbedrijven. Zij hebben een strakke maatschappelijke opdracht, namelijk het aanleveren van drinkwater tegen zo laag mogelijke kosten. Daar worden de bedrijven op afgerekend, de Tweede Kamer ziet daarop toe. De provincie wil echter met Vitens naar een iets andere samenwerking. Daar is deze strategische samenwerkingsovereenkomst onderdeel van, maar dit was ook de invulling van de opdracht die per motie was gegeven, namelijk om met Vitens in gesprek te gaan over een bredere taakopvatting. Dat is gelukt. Zij is Vitens erkentelijk voor het maken van die afspraak. Hiermee is de vraag van de PvdA over de bijdrage van Vitens beantwoord. Vitens is verantwoordelijk voor de eigen terreinen. Daar hebben zij het omliggend gebied in eigendom en hebben zij een taak. Groenekan is een grote drinkwaterlocatie en het is een natuurgebied. De aarde moet schoon zijn rechtstreeks boven de bronnen.

Over de bijdrage die Vitens levert aan een aantal projecten in bredere zin, niet verplicht, is meer terug te vinden in de stukken die ter informatie aan de Staten zijn gezonden.

De heer Van Muilekom vindt dit te prijzen, maar vraagt naar de afspraken op een hoger niveau.

Reserveert Vitens hiervoor jaarlijks een bedrag in de begroting?

Gedeputeerde Pennarts licht toe dat het een strategische samenwerking is waar niet zozeer bedragen aan gekoppeld zijn. Zo is er een belangrijke samenwerking op het punt van het boren, de geothermie. Daar speelt de vraag hoe dit met drinkwatergebieden wordt gedaan. Een andere vraag is hoe ervoor gezorgd wordt dat er voldoende drinkwater zal zijn voor een bevolking die met 25% gaat groeien. Dit zijn de strategische samenwerkingsafspraken en hier ligt geen eigenstandige begroting onder.

De heer Van Muilekom neemt aan dat die er wel komt en vraagt waar de provincie dan vanuit kan gaan. Gedeputeerde Pennarts betwijfelt of dit te vinden is in een eventuele begroting. Besproken wordt bijvoorbeeld wat er gedaan gaat worden als het gaat om de aanleg van nieuwe drinkwaterwinningputten,

zoals Schalkwijk en Eemland. Dit is een kostenpost voor Vitens. De provincie zal er proceskosten aan hebben. Zij vraagt zich af wat het de heer Van Muilekom oplevert als het uitgewerkt wordt. Het is belangrijker dat provincie en Vitens laten zien dat zij partners zijn die een paar grote vraagstukken gezamenlijk willen aanpakken. Het gaat niet zozeer om een financiële afspraak, maar om de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van drinkwater en alles wat daarmee samenhangt.

Mevrouw Hoek gaat in op het punt van schoon drinkwater. De SP sprak al over de doorgang die men wil maken voor recreatie. Als zij op een zomerochtend op haar steiger naar de Vecht kijkt, dan is het water blauw door een filmlaagje van alle troep van de bootjes en dergelijke. De provincie is ervoor verantwoordelijk dat de recreatie niet zo opgehemeld wordt en dat daar alles voor gedaan wordt. Dat tast zeker het drinkwater in de directe omgeving aan. Dat heeft consequenties voor alles wat met het water te maken heeft en wat erin leeft.

Gedeputeerde Pennarts wijst erop dat het drinkwater in Utrecht uit de grond komt, het is het meest zuivere drinkwater. Het water uit de Vecht is geen drinkwater. Het oppervlaktewater dat als drinkwater gebruikt wordt, wordt gepompt naar de duinen bij Amsterdam en wordt daar gefilterd en vervolgens gebruikt als drinkwater.

Mevrouw Hoek benadrukt dat alle water met elkaar in verbinding staat.

Gedeputeerde Pennarts erkent dat water één systeem is.

In reactie op de vraag van D66 over de meekoppelkansen antwoordt de gedeputeerde dat op het terrein van waterwinning ook bijvoorbeeld een duurzame energieopgave uitgevoerd kan worden. Vitens en de waterschappen hebben aangeboden om daarover mee te denken. Daarnaast is er natuur en drinkwater, met elkaar wordt gewerkt aan het robuuste natuur- en watersysteem om ervoor te zorgen dat het drinkwater in de bodem schoon blijft. Een volgend voorbeeld is het concept van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het zichtbaar maken van de inundatiegebieden. Ook dat kan bijdragen aan meekoppelkansen van drinkwateractiviteiten.

Als de verontreiniging meer wordt rondom de strategische waterlocaties heeft de provincie de rol vanuit de provinciale milieuverordening om ervoor te zorgen dat erop toegezien wordt dat dit niet gebeurt. De provincie is heel alert op bodemverontreinigingen en het oplossen ervan en geeft vergunningen uit. Zij herinnert eraan dat een aantal bodemtaken van de provincie naar de gemeenten gaat, dit terwijl de impact van bodemactiviteiten een groter gebied kan beslaan.

Mevrouw Chidi spreekt haar zorg uit op dit punt en zij hoopt dat die meegewogen wordt. De zorg wordt alleen maar groter.

Gedeputeerde Pennarts vindt de zorg terecht. Zij memoreert de bijeenkomst over de KRW van de ochtend. Daar komen dat soort vraagstukken ook aan de orde, want de KRW heeft ook betrekking op grondwater. Vitens is hier zelf ook alert op en doet bijvoorbeeld aan publieksvoorlichting. Er is een campagne geweest rond het wassen van auto's of olie verversen bij auto's, dit moet op een stevige ondergrond gebeuren. Gebeurt dit op straat of op een oprit, dan zakt dit allemaal de bodem in. Ieder die in een grondwaterbeschermingsgebied woont, heeft daar een verantwoordelijkheid. Vitens heeft ook van zich laten horen in de discussie rond geothermie en schaliegas. Ten aanzien van schaliegas heeft Vitens resultaten geboekt.

De SP en PVV vroegen naar wie de afweging maakt tussen geothermie en drinkwater. Dat is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen provincie en Rijk. Als het gaat om de Mijnbouwwet is het Rijk aan zet, maar heeft de provincie wel een adviestaak die actief ingevuld wordt. Dit werd duidelijk bij de kwestie Woerden. Er is overigens veel respect voor de waterwinningen. Voorlopig prevaleert drinkwaterwinning boven boringen voor geothermie. Ook met gemeenten wordt hierover gesproken, als gemeenten boringen doen, is het drinkwater essentieel. Zelfs als het om een soort afgeleide voorraden gaat, probeert de provincie te kijken hoe de bescherming zo goed mogelijk kan zijn.

De heer Van Deún memoreert dat zijn vraag het verschil tussen vergunde en strategische drinkwaterwinningsgebieden betrof. Hierbij zit een verschil in de eisen die de provincie stelt aan geothermie. Dit zou hetzelfde moeten zijn.

Gedeputeerde Pennarts zegt toe de vraag over dit verschil later in de vergadering te beantwoorden.

Op de vraag of ultradiepe geothermie interactie heeft met drinkwater antwoordt de gedeputeerde dat dit niet het geval is. Over het algemeen ligt het water dan zo diep dat het brak is. Daarmee is het ongeschikt als drinkwater. Het is wel riskant als het door drinkwaterbeschermingsgebieden heen gaat.

Mevrouw Noordenbos herinnert aan haar vragen over de Oostelijke Vechtplassen en het omgaan met vergunningen voor commerciële waterwinning. In het stuk staat dat in de Oostelijke Vechtplassen minder drinkwater gewonnen gaat worden. De reden hiervoor is dat het slecht zou zijn voor de natuur. Er komt wel een doorvaart voor toeristische bootjes. Zij vindt dit moeilijk met elkaar te rijmen.

Gedeputeerde Pennarts antwoordt dat dergelijke vergunningen ook door de provincie worden verleend. Daar gaan uitgebreide afwegingen aan vooraf.

Mevrouw Noordenbos vraagt of hier strenger naar gekeken wordt als er strategische tekorten dreigen. Gedeputeerde Pennarts licht toe dat, als de vergunningen verleend zijn, ze een gegeven zijn. Dan tellen ze mee in de optelsom van wat vergund is. Wel wordt gekeken naar de toekomst, als er sprake zou zijn van een permanente schaarste, zou men er misschien anders naar kijken. Dat knelpunt wordt gelukkig nog niet ervaren. Als er meerdere jaren droge zomers als die in 2018 komen, dan zou het kunnen zijn dat hier anders naar gekeken wordt.

Mevrouw Noordenbos vraagt of er strenger gekeken wordt naar het afgeven van nieuwe vergunningen. Gedeputeerde Pennarts benadrukt dat vergunningen überhaupt niet makkelijk afgegeven worden. Zij gaat er niet van uit dat het varen van de bootjes slecht is voor de natuur in de Oostelijke Vechtplassen. Dit betreft echter twee autonome afwegingen. Als er te veel drinkwater onttrokken wordt, verdroogt daar de natuur. Dat is een afweging om een eind te maken aan de drinkwateronttrekking. De veronderstelling dat het doorvaren van bootjes een slecht effect heeft op de natuur is een andere afweging. Wellicht is dit niet zo, maar is het een opvatting. De twee punten hebben met elkaar niets te maken.

Mevrouw Noordenbos benadrukt dat het in dezelfde plas plaatsvindt. Gedeputeerde Pennarts vindt dit twee punten van verschillende orde.

Gedeputeerde Pennarts gaat in op de vraag van de PVV over het verschil in regime tussen de huidige winningen en de strategische en meer toekomstige winning. Dit heeft te maken met de constatering dat 30-40% van het gebied als strategische drinkwatervoorraad genoemd wordt (als potentiële zoeklocatie).

De voorzitter sluit de bespreking over dit onderwerp af met de conclusie dat de commissie ermee instemt om over dit agendapunt een klein debat in de PS-vergadering te voeren.

Inmiddels is de inspreker bij agendapunt 1.7, de heer Vreeken, gearriveerd. De voorzitter nodigt hem uit om alsnog in te spreken.

De heer Vreeken schuift zijn inspraakreactie door naar een volgende vergadering. De reden is dat het niet mogelijk is om in deze vergadering een presentatie te geven. Hij realiseert zich dat dit maanden zal duren.

3. RUIJTE EN WONEN

3.1 [SV Verlenging zittingsperiode Provinciale Commissie Leefomgeving](#)

Dit agendapunt wordt als sterstuk doorgeleid naar de Statenvergadering van 18 februari.

3.2 [SB Uitvoering motie 145 'ontwikkeling bedrijventerreinen'](#)

De fracties van SGP en VVD hebben dit punt opgewaardeerd.

De door de SGP gestelde vragen staan vermeld in de agenda. De heer Van Leeuwen hoort graag van de gedeputeerde wat de beste van de vier mogelijkheden is om snel te kunnen acteren.

Mevrouw Godschalx laat weten dat de opwaardering van de VVD plaatsvond in overleg met het CDA. De brief is algemeen opgesteld. Haar fractie zou graag concreet horen wat GS in de tussentijd hebben gedaan of van plan zijn te doen om de gemeente en de ondernemer die het betreft concreet te helpen. Dit is waar motie 145 toe oproept.

De heer Schaddelee is benieuwd naar de reactie van de gemeente. Op wat voor manier wordt met de gemeente overlegd om tot een oplossing te komen? Dit heeft op hen een grotere impact dan op de provincie.

Gedeputeerde Van den Berg memoreert dat hij slecht nieuws over de 2^e partiele herziening had toen hier de laatste keer over werd gesproken. Te elfder ure moest hij de herziening keren door een omissie zijnerzijds over het traject.

De Statenbrief geeft op hoofdlijnen weer wat de vier mogelijke stappen zijn met betrekking tot de bedrijventerreinen. Het zijn bedrijventerreinen in zeven gemeenten die op enigerlei wijze wel of niet contact hebben met de zogenaamde Natura 2000-gebieden, waar men naar moet kijken op het moment dat een dergelijke activiteit als een bedrijventerrein wordt bestemd.

De gedeputeerde kijkt terug op het proces. Na de vaststelling van het gewijzigde Statenvoorstel, maar ook daarvoor, heeft hij wethouders van de betreffende gemeenten gesproken en ze telefonisch op de hoogte gesteld van het feit dat hij het niet in stemming zou brengen en wat de reden daarvan was, indachtig hetgeen de Staten besproken hebben. De week daarna is met de betreffende gemeenten op ambtelijk niveau telefonisch contact geweest en op 29 januari jongstleden heeft het ambtelijk overleg met de betreffende gemeenten plaatsgevonden. Dit was een vrij specifieke technische nadere duiding van de vier varianten die voorlagen. Toen is vooral opgehaald bij de gemeenten waar zij zich zorgen over maken en hoe zij oplossingen zien in dit traject, maar ook werd de stand der dingen besproken: is de gemeente al met het bestemmingsplan bezig of heeft de gemeente al afspraken gemaakt en dergelijke. De Statenbrief is daar besproken alsook de offerte die de gedeputeerde heeft opgevraagd bij een adviesbureau dat de voortoets voor een passende beoordeling gaat uitvoeren.

De gemeenten hebben tijdens het ambtelijk overleg hun teleurstelling uitgesproken over het niet opnemen van de uitbreidingen in de 2^e PRS/PRV, maar hebben begrip voor de beslissing van GS op basis van het juridisch advies, dat ook gedeeld is. Iedereen beseft dat het belang van een juridisch houdbaar besluit absolute noodzaak is. Het is heel belangrijk om niet weer te elfder ure misschien wel tot de rechter te komen.

De gemeenten hebben natuurlijk aangedrongen op een oplossing om de gewenste uitbreiding op een zo kort mogelijke termijn vorm te geven, conform de motie van de Staten. Aan de hand van de uitslag van de voortoets zal worden verkend voor welke oplossingsrichting gekozen moet worden. De gedeputeerde benadrukt nogmaals dat zorgvuldigheid voor snelheid dient te gaan. Gegeven de recente jurisprudentie op dit onderwerp heeft men te maken met een nieuwe werkwijze in het opstellen van ruimtelijk beleid. Dat heeft de gedeputeerde eerder aangegeven, het is een vrij dynamisch beleid met Europese wetgeving, Nederlandse wetgeving en gedecentraliseerde wetgeving naar de provincie toe als het gaat over de invulling van de ontheffingen. Tegelijkertijd zijn er de toetsen die moeten plaatsvinden op provinciaal niveau en op bestemmingsplanniveau.

De VVD vraagt welke optie GS voor welk terrein op het oog hebben. Dat hangt af van de voortoets die plaatsvindt op de zeven locaties en van de mensen en de mogelijkheden van de individuele gemeenten. De voortoets is daarbij stap één, pas als die rapportage binnen is, weten GS meer en kunnen eventuele varianten worden uitgewerkt. De rapportage wordt eind februari verwacht, GS zullen de Staten erover rapporteren. Bureau TAUW doet de voortoets en heeft dit vaker gedaan. Het is een vrij nieuwe materie. De vraag van de SGP naar de doorlooptijd van de kernrandzonevisie kan de gedeputeerde niet eenduidig beantwoorden, gelet op de kernrandzones uit het verleden. Over het algemeen dient er een ruimtelijk plan te liggen. Voorheen moest het meegenomen worden in het bestemmingsplan, dan krijgt men een soort dubbele bestemmingsplantoets. Nu is het wel de omvang van een ruimtelijke kwaliteit met een doorlooptijd van ongeveer een bestemmingsplan, zijnde 26 weken. Dit is een ervaringscijfer.

Het is zo dat, dit is door de Staten vastgesteld beleid, een kernrandzone bedoeld is om ruimtelijke kwaliteit te genereren en niet om bedrijventerreinen uit te leggen. Als dit wordt gedaan, moet er dus een ruimtelijk kwalitatieve invulling aan gegeven worden.

De ChristenUnie vraagt wat het verschil is tussen optie 3 en 4, met name in tijdswinst. Er is een beperkte tijdswinst. Maar er zijn ook mogelijke nadelen. In optie 3 zal een aparte planMER-procedure worden

gestart die naast de Omgevingsvisie en -verordening loopt. Die is vastgesteld in de Nota Reikwijdte en Detailniveau, welke in januari 2019 ter visie is gelegd. In geval van optie 3 zullen er twee planMER's worden uitgevoerd die inhoudelijk op elkaar lijken en elkaar qua tijdspad deels overlappen. Tegelijkertijd verwacht de gedeputeerde qua reikwijdte en detailniveau onderlinge verschillen. De rechter vindt het ingewikkeld als deze twee trajecten naast elkaar worden gestart.

De doorlooptijd voor optie 4 is lastig in te schatten. Ten eerste dient de Omgevingswet daadwerkelijk in werking te zijn getreden en dan dient de Provinciale Omgevingsverordening waarmee de uitbreiding mogelijk wordt gemaakt te worden vastgesteld. De gemeente dient dan een bestemmingsplan vast te stellen. Daarmee komt men naar verwachting op zijn vroegst in 2021.

Het is dus lastig om aan te geven wat het handigst is voor een bepaald bedrijventerrein. Alles overziende zou een kernrandzonevisie het mooist zijn, voor zover die van toepassing kan zijn en die kwaliteit ook gerealiseerd kan worden. Als dat zo is en dit bij de gemeente gelaten kan worden en er hoeft niet een planMER-procedure gestart te worden omdat er geen Natura-2000-gebieden in de buurt liggen die last kunnen hebben van het feit dat daar een bedrijventerrein wordt neergelegd en er dus stikstofdepositie is met bewegingen of activiteiten op het bedrijventerrein, dan zou dat een mogelijkheid zijn.

Hij kan dus, indachtig de voortoets, op voorhand niet zeggen wat de optimale keuze is voor de bedrijventerreinen. Dit moet zorgvuldig gebeuren op basis van gegevens die uit de voortoets komen.

Mevrouw Koelewijn brengt het bedrijventerrein De Voortuin onder de aandacht. Zij meent dat daar een beeldkwaliteitsplan is, er is ook gekeken naar het toepassen en inpassen van natuur en dergelijke, dus daar liggen de zojuist door de gedeputeerde genoemde voorwaarden klaar om richting bestemmingsplan te gaan. Er is geen Natura 2000-gebied in de buurt. Zij vraagt om te bekijken in hoeverre het mogelijk is om zich hier tot de 26 weken te beperken.

De heer Van Leeuwen begrijpt dat op zijn vroegst in 2022 iets verwezenlijkt wordt. De Omgevingsvisie moet zijn vastgesteld, dus dan is er de hoop dat die in 2021 vastgesteld wordt en niet op een later tijdstip. Van de zeven gemeenten zullen er zijn die met Natura 2000-gebieden te maken hebben. Is het mogelijk om de zeven gebieden te splitsen in gebieden die snel en die minder snel gerealiseerd kunnen worden?

Mevrouw Godschalx vraagt of het mogelijk is om nog voor 18 februari met de voortoets te komen, met uitspraken voor die gemeenten waar de situatie op voorhand niet zo ingewikkeld lijkt en die niet te maken hebben met Natura-2000-gebieden. Het CDA noemde een gebied, De Kroon in IJsselstein is ook zo'n gebied. De VVD wil met realiseren niet wachten tot het in werking treden van de Omgevingsvisie. Er moet echt naar mogelijkheden gezocht worden om dit eerder te doen. De motie dateert al uit 2016.

Voor gedeputeerde Van den Berg is het helder wat de fracties aangeven. Als gedeputeerde met de portefeuille economie is hij aangesteld om ook voor het bedrijfsleven te staan. De bedrijventerreinen zouden natuurlijk in het kader van de 2^e partiele herziening in de Staten voor het voetlicht gebracht worden. De Staten kunnen ervan op aan dat hij alle spoed aanwendt die mogelijk is. Toch is zorgvuldigheid belangrijker dan de mogelijkheid dat de provincie in eigen voet schiet omdat PS denken een dapper besluit genomen te hebben en de Raad van State zegt dat het niet doorgaat omdat er zaken vergeten zijn. De uitspraak van de Staten moet juridisch houdbaar zijn. De Staten kunnen natuurlijk de gok nemen, maar dat laat hij dan graag bij de Staten.

Hij gaat niet toezeggen dat hij voor 18 februari enigszins een inschatting heeft van de voortoets. De afspraak met TAUW is dat eind februari de gegevens boven tafel zijn. Als er gegevens boven tafel komen die hij met de Staten zou durven delen, al is het onder een soort voorbehoud, dan zegt hij dit niet toe. Iets onder voorbehoud wordt al snel een vanzelfsprekendheid en dan wordt er misschien grond aangekocht door een bedrijf. Hij zal hooguit een stukje laten weten van wat de richting is waarin gedacht wordt. Natuurlijk bekijkt hij alle zeven terreinen om te zien welke het snelst gerealiseerd kan worden. De Staten gaan zelf over het vaststellen van de Omgevingsvisie, de minister gaat over de wet, maar het is niet zo dat er op alle terreinen gewacht moet worden tot 2021.

Voorafgaand aan de motie heeft hij al met gemeenten gesproken over wat er haalbaar is aan knelpunten. Dat is de reden van de ronde en het niet apart sluiten van convenanten. Op het moment dat de Staten met de Omgevingsvisie bezig gaan, bij de U10 is dat al het geval met het Ruimtelijk-economisch programma, wordt er natuurlijk gekeken naar meerdere bedrijventerreinen. Er wordt sowieso gekeken naar de ruimtelijke opgave voor bedrijventerreinen. Dat gaat dan met elkaar interfereren. Dit zijn de plannen die hij met de betreffende gemeenten heeft afgesproken als zijnde haalbaar en eventueel inpasbaar in een ruimtelijke structuurvisie. De gedeputeerde zal proberen dit zo snel mogelijk te doen. Mevrouw Koelewijn vroeg of De Voortuin opnieuw bekeken moet worden. Er wordt met alle gemeenten apart wordt besproken hoe zo snel mogelijk gekomen kan worden tot dat wat eigenlijk het plan was.

De heer Van Muilekom wil meegeven dat er ook een minstens zo belangrijk ruimtelijke vraag ligt op het gebied van woningbouw. Hij neemt aan dat het gebeurt, maar wil benadrukken dat daar waar ruimte gegeven gaat worden, dit goed afgewogen wordt met andere ruimtelijke vraagstukken. Het moet niet met elkaar concurreren.

Het is verkiezingstijd. De heer Van Leeuwen vraagt of het mogelijk is dat de gedeputeerde de keuze voor wel of geen MER ruim voor de verkiezingen kenbaar maakt.

Gedeputeerde Van den Berg licht toe dat er twee soorten MER's zijn, of een provinciale MER of een MER op bestemmingplanniveau. Hier kan nu geen antwoord op gegeven worden. Zodra de voortoets er is en er een indicatie bestaat of een MER gedaan moet worden, moet die zo snel mogelijk starten. Hij sluit niet uit dat dit voor de verkiezingen gaat plaatsvinden, daarover zal hij de Staten schriftelijk informeren. Er is de gedeputeerde alles aan gelegen om de zeven gebieden boven tafel te houden én te constateren dat dit straks bij meer bedrijventerreinen moet plaatsvinden in de Omgevingsvisie. Dat is een bredere afweging, ook in het licht van woningbouw en bereikbaarheid. Over deze zeven terreinen was men het al eens in het licht van de huidige regelgeving.

De voorzitter sluit de bespreking van dit agendapunt af.

3.3 SB Stand van zaken woningbouwontwikkeling

De voorzitter laat weten dat dit punt is opgewaarderd door SGP, PvdA, VVD/CDA en ChristenUnie.

Op dit moment praat de provincie rechtstreeks met de gemeente Utrecht. De heer Vlastuin benadrukt dat het van belang is dat men binnen de provincie the lead houdt. Er wordt gesproken over binnenstedelijk bouwen, maar het bouwen van grote aantallen is binnenstedelijk niet mogelijk. De SGP houdt een pleidooi voor het, in ieder geval mondjesmaat, ruimte geven aan de dorpen om te bouwen voor de natuurlijke aanwas in het belang van de vitaliteit en de leefbaarheid in de gemeenten. Dan wordt de pijn over de provincie verspreid en wordt het probleem gezamenlijk opgelost. Iedereen wordt daar beter van. Hij heeft begrepen dat de gedeputeerde met Oudewater gesprekken gevoerd heeft hierover.

De heer Van Muilekom vindt het een helder stuk. Er staan veel acties in om de woningmarkt in beweging te krijgen en hij complimenteert GS hiermee.

Hij legt de commissieleden de volgende vraag voor. Er moeten veel dingen gebeuren en de vraag is wat de rolopvatting van de provincie hierbij is. Krijgt de provincie voldoende voor elkaar, pakken de gemeenten het voldoende op, zijn de gemeenten de woningen aan het bouwen waar behoefte aan is of waar geld mee verdiend kan worden? Hij vraagt in hoeverre de provincie meer sturing zou moeten geven op het gebied van regionale programmering en zou moeten nagaan bij gemeenten wat mogelijk is, wat voor type woningen men waar wil bouwen. Of is het zo dat de provincie er te veel bovenop zit en moeten gemeenten zelf de ruimte hebben om dit te kunnen bepalen, want dan komt het goed?

Hij vraagt of de gedeputeerde gekeken heeft naar hoe andere provincies hun rol invullen en wat hij aan goede voorbeelden ziet. Is de werkwijze in Utrecht de beste manier om het doel te bereiken?

Mevrouw Koelewijn laat weten dat het CDA flink teleurgesteld is. De focus ligt op de U10. Zij mist de hele woningbouwregio Amersfoort. Nog zorgelijker vindt zij dat de dorpen niet worden teruggezien in bijvoorbeeld ook het advies van de Knooppuntenanalyse Vereniging Deltametropool. Als een dorp, of dat nu Leusden, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede of Bunschoten is, geen treinstation heeft, geen OV-knooppunt is, heeft die gemeente de komende periode het nakijken als het over de woningmarkt gaat. Dit is geen goed gegeven. Samen moet men de leefbaarheid en de werkgelegenheid ook in deze dorpen voor ogen houden. In de analyse en het stuk is dit niet terug te vinden. Dit baart haar ernstige zorgen.

Mevrouw Godschalx deelt de door het CDA genoemde zorgen over de kleine gemeenten. Er is eerder gevraagd om een lijst met specifieke locaties voor woningbouw, locaties waar de provincie aan denkt. Zij vraagt of dat dit stuk is, of dat nog een andere lijst verwacht wordt. In dit stuk staat de A12-regio, Woerden tot en met Driebergen. Zijn er andere potentiële locaties?

De heer Schaddelee vindt het positief om te horen dat ook vanuit CDA en VVD meer aandrang komt om ook in kleinere gemeenten hiernaar te kijken. Hiermee kunnen de Staten de komende vier jaar aan de slag. Hij sluit zich aan bij de vorige sprekers wat dit betreft.

De PvdA sprak over de taakopvatting van de provincie. De provincie heeft een coördinerende rol, maar moet er ook voor zorgen dat er geen belemmeringen voor woningbouw worden opgeworpen op plaatsen waar men woningbouw wil. Deze Statenbrief, maar ook een meer doorwrochte visie rond de Omgevingsvisie, kunnen daarbij helpen.

Gedeputeerde Van den Berg is het eens met de SGP dat, naast de U10, de rest van de provincie wat mager beschreven is. In dat licht is het stuk misschien in onbalans, hij komt daar nog op terug.

De SGP pleit ervoor om te kijken naar de vitaliteit van de dorpen en kleinere kernen en ervoor te zorgen dat die kunnen groeien naar behoefte. Deze vraag heeft eerder voorgeleggen, maar dan gebiedspecifiek, bijvoorbeeld bij de dossiers Wijk bij Duurstede en IJsselstein. Daarbij waren vaak andere vraagstukken dan de woningbouw het knelpunt, met name het mobiliteitsvraagstuk. Achter IJsselstein ligt Oudewater. Hij heeft de Staten een aparte brief gestuurd over het perspectief dat Oudewater sowieso nog heeft.

De Staten hebben afgesproken om eerst naar de binnenstedelijke ontwikkeling te kijken omdat de rest van de provincie groen moet blijven. Dit adagium hanteert de provincie dus.

Het CDA wijst op de aandacht op de U10 en vraagt hoe het met de dorpen en de knooppunten zit. In de Deltametropool wordt een knooppunt inderdaad gedefinieerd als een knooppunt of een te realiseren knooppunt aan het openbaar vervoer, liefst gekoppeld aan meerdere vormen van openbaar vervoer, dus of weg en bus en fiets en/of trein. Dan is de vraag of gemeenten die dit niet hebben, buiten de boot vallen. De gedeputeerde licht toe dat dit niet het geval is, het is een onderdeel van de verstedelijkingstrap die de provincie hanteert: in eerste instantie binnenstedelijk, dan binnenstedelijk bij knooppunten, dan binnenstedelijk aan de rand, dan knooppunten en dan eventueel verder naar buiten. Het is niet de bedoeling dat de door het CDA genoemde gemeenten helemaal achteraan komen.

Er moeten nog 3.000 woningen gebouwd worden buiten de verstedelijkingsopgaven. De vraag waar dit moet gebeuren komt snel op de provincie af. Dit moet ook in regionaal verband beantwoord worden. Dit betekent dat de Staten niet een concrete lijst zullen ontvangen. In de rapporten is wel te lezen wat de huidige plancapaciteit is behorende bij de woningbehoefte en welke potentiële plancapaciteit in de U16 gemeenten zit. Dit is ook opgepakt in Foodvalley. In de regio Amersfoort is men nog niet zover omdat daar, met name voor de verkiezingen, de gemeenten met de ruggen naar elkaar toe zijn gaan staan als het gaat om de woningbouwopgave. De gemeenten komen nu voorzichtig weer bij elkaar om te kijken wat de planning- en programmeringscyclus voor de regio Amersfoort (waarbij ook aan Nijkerk en Barneveld moet worden gedacht) zou moeten zijn om de woningbouwopgave van de provincie te realiseren. Daarvan zijn dus nog geen concrete gegevens.

Er komt nog een verstedelijkingsvraag op de Staten af: gaat op grote locaties gebouwd worden of kleine hoeveelheden op kleine locaties met daarbij een mobiliteitsvraagstuk?

De gedeputeerde geeft de concrete locaties niet omdat dat de nadrukkelijk afspraak is met de wethouders in de U10 en dit uit politiek-strategische overwegingen misschien niet handig is.

Pas op het moment dat de concrete locaties aangewezen zijn en in de programmering zitten, kunnen de Staten ervan op de hoogte worden gesteld. In de MIRT-brief die de Staten hebben gezien zit een lijst van locaties die al hard zijn en waarop geacteerd wordt. Maar niet als het gaat om de behoefte na 2025.

Er is een uitzondering, afgesproken is dat in de A12-zone, van Woerden tot en met Bunnik, een grote verstedelijkingsopgave mogelijk zou moeten zijn. Daar is gezegd dat men zich dit kan voorstellen.

Wijk bij Duurstede zou er graag 1.000 woningen bij willen, Woudenberg mag er nog 1.000 bouwen, Woerden kan nog fors bijbouwen. De kleine kernen hebben ook gevraagd of zij meer mogen bijbouwen, los van het feit dat er een aantal zijn die dan op de rode contouren lopen.

De Staten hebben Rijnenburg aangegeven als een gebied waar gebouwd zou kunnen worden, maar dat is in de PRV uitgelegd als een pauzelandchap. De stad Utrecht heeft het ook uitgelegd als pauzelandchap, lees energieparks en meer zaken. Maar woningbouw op termijn moet mogelijk blijven. Deze discussie loopt en zal ongetwijfeld rond de verkiezingen aanwakkeren. Dat is ook de A12-zone.

In Bunnik, Houten en Odijk is, naast de 1.000 die dan gerealiseerd worden met Odijk, gekeken naar een grotere woningbouwlocatie. Het mogelijk realiseren van woningbouw is één, maar aansluiting vinden op de A12 is twee. Daar is nog geen uitspraak over gedaan.

Op dit moment wordt er, in de U10 in elk geval, over een planning- en programmeringscyclus gesproken. Hiermee heeft de gedeputeerde geen bemoeienis, hij gaat dit alleen ruimtelijk mogelijk maken.

Mevrouw Koelewijn constateert dat de onderwerpen mobiliteit en woningmarkt met elkaar verbonden worden. De U10 komt veel voorbij en dat bevestigt haar zorg. Het betreft immers de hele provincie. 80% Van de bevolking woont op 10 minuten lopen en fietsen van een OV-knooppunt. Dit betekent dat een groot deel van de Utrechtse bevolking niet die luxe heeft. Als dan wordt gezegd dat alleen daar gebouwd gaat worden, bedrijvigheid gevestigd wordt en alles geconcentreerd wordt, dan werkt de provincie eraan mee dat de mobiliteit een probleem blijft. Maar de A1 is ook een probleem en staat als nummer 9 in de top tien van files. Het CDA geeft mee dat men met elkaar bereid moet zijn om het integraal te bekijken.

Mevrouw Hoek wijst erop dat, wat de woningbouw betreft, aan de ene kant wordt gezegd dat eerst de inbreiilocaties moeten worden opgevuld. Aan de andere kant is er ook de visie om verstening tegen te gaan. Hoe meer inbreiilocaties worden ingezet voor woningbouw, hoe meer de verstening vermenigvuldigt en het groen wordt aangetast. In de steden hoort ook groen, anders gaan de mensen buiten recreëren en verzadigt de markt daar. 50PLUS roept op om ruimhartiger te zijn en te zorgen voor een balans in het verder ontwikkelen van woningprojecten. Dan zal men toch af en toe hier en daar naar de rode contour moeten kijken, misschien kunnen vierkante meters uitgewisseld worden.

Er moet gezorgd worden voor balans, verstening moet als een serieus punt meegenomen worden. Zij vraagt de gedeputeerde naar zijn mening hierover.

De heer Vlastuin sluit zich aan bij de laatste opmerking van het CDA en pleit ervoor om die richting te kiezen.

Gedeputeerde Van den Berg geeft aan de oproep van CDA en SGP gehoord te hebben. Verreweg de grootste woningbouwopgave ligt in het stedelijk gebied dus daar ligt ook de forse aandacht. Dat neemt niet weg dat er zeer zorgvuldig gekeken moet worden. Het lastige is dat de keuze voor binnenstedelijk bouwen er natuurlijk juist een is op knooppunten en op voorzieningen omdat daar een enorm financieringsvraagstuk achter schuil gaat, zeker als het gaat om andere verkeersmodaliteiten dan asfalt. Het betekent nogal wat om het bereikbaar te houden, dan komt men vrij snel bij de grotere kernen uit. De PvdA informeerde naar de gang van zaken bij andere provincies. Bij de verstedelijkingsstrategie die momenteel bedacht wordt in de Omgevingsvisie wordt gebiedsgericht en integraal gekeken naar vitaliteit. Dat geldt ook voor energielandschappen, mobiliteit en natuur. Dat laatste is misschien wel de onderlegger voor het buitengebied als het gaat om functionaliteit er bovenop.

Andere provincies, bijvoorbeeld Gelderland, programmeren op een andere wijze. Dat is niet: binnen de rode contour mag de gemeente doen wat ze zelf wil als het gaat om aantallen. Maar, indachtig de vroegere contingentenvraag: dit is een gebied waar stel 500 woningen per jaar geprogrammeerd worden

en gemeenten mogen onderling uitzoeken hoe dat gerealiseerd wordt. Het is mooi als de 500 woningen worden gehaald. In het Gelderse deel van Foodvalley is de afspraak dat gemeenten zelf tussen de 80 en 120% mogen programmeren. De provincie grijpt niet in als het meer dan 500 woningen zijn, als er het jaar daarop maar minder woningen gebouwd worden. Dit is een verstedelijkingsmodel dat de Staten ook kunnen afspreken. In feite is dit gedaan met de bedrijvenconvenanten waar hectares per regio werden afgesproken en men het zelf moest verdelen. De gedeputeerde geeft dit mee als een vraag, meer in kwantitatieve zin, aan de Staten.

Mevrouw Hoek noemde het behoud van de leefbaarheid. De gedeputeerde is daar niet bang voor. De andere drie grote steden hebben een hogere dichtheid dan Utrecht. Klimaat, energie, bewegen en groen zijn belangrijke elementen en eisen bij het ontwerp.

Mevrouw Hoek wijst erop dat in Tokio de monddoekjes uitverkocht zijn. Zover moet het niet komen. Men moet ergens beginnen met het instandhouden van de balans. Zij pleit ervoor om in de kleinere steden niet alles vol te bouwen zoals elders in de wereld soms gebeurt.

Gedeputeerde Van den Berg brengt naar voren dat er nog iets anders aan de hand is. De kwalitatieve vraag naar woningen in de grote steden zal er een zijn naar fors kleinere woningen. De aantallen in Utrecht worden gevuld met kleinere woningen. In de woningmarkt bestaat deze behoefte. Niet alle trapveldjes en dahliaverenigingen hoeven dus volgebouwd te worden.

Mevrouw Hoek stelt dat, als in dergelijke gevallen woontorens van zeventig meter hoog worden gebouwd, dit toch grote panden zijn.

Mevrouw Kotkamp begrijpt dat er wellicht voldoende woningen zijn, maar niet van het goede type. Zij vraagt welke rol de provincie kan spelen om hier meer kansen te pakken, bijvoorbeeld bij eigenaren van woningen, bedrijven en kantoren. Het laaghangende fruit is nu geplukt. Maar in deze context is het van belang, om de binnenstedelijke kwaliteit niet te verliezen, om juist bij transformaties de focus te houden.

Mevrouw Koelewijn memoreert de behoefte aan bereikbare woningen voor ouderen, voor senioren. Hier moet voldoende oog voor worden gehouden.

Het is volgens gedeputeerde Van den Berg verleidelijk voor een provincie om zich met zaken te bemoeien op het gebied van woningbouw. Eerder is erop gewezen dat er meer woningen in het middensegment of meer sociale huurwoningen moeten komen. Dit zijn terechte vragen, maar de provincie gaat alleen over het toezicht op de huisvesting van de statushouders. De provincie gaat wel over de ruimte. De provincie krijgt het voor elkaar om, met wat geld, aan een aantal van deze vragen tegemoet te komen. Met de instrumenten wordt zoveel mogelijk gebiedspecifiek gekeken als het om transformaties gaat. Dit om twee dingen te realiseren: de juiste woningen op de juiste plek én het voorzieningenniveau, de bereikbaarheid, de leefbaarheid en de ruimtelijke kwaliteit. Middeldure huur wordt belangrijk gevonden in het licht van de totale woningbouwketen waarin die categorie er te weinig is en dit mogelijk een doorstroming zou kunnen leveren naar de woningen waar er teveel van zijn, zodat de woningen vrij komen voor gezinnen of starters op de woningmarkt. De keten wordt goed in de gaten gehouden, maar de provincie gaat niet rechtstreeks over de prestatieafspraken die corporaties met elkaar en met de gemeente maken. In reactie op de opmerking van het CDA antwoordt hij dat de dubbele vergrijzing ook een vraagstuk is dat gebiedsgericht wordt aangepakt en in de prognoses wordt meegenomen. De generatie van de naoorlogse geboortegolf heeft misschien wat geld maar wil comfortabel wonen en dan niet alleen in de binnendorpelijke verstedelijking, waarin ook wat niet te hoge appartementen gebouwd kunnen worden. De voorzieningen daarbij zijn ook deel van het vraagstuk. Dit is in Leusden gedaan en wordt gedaan in Woudenberg en Austerlitz. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar de demografische opbouw.

Mevrouw Kotkamp licht toe dat het bij haar vraag niet zozeer ging om wat de provincie zou moeten doen of dwingend zou moeten opleggen, maar vooral om het feit dat gemeenten soms wat hulp kunnen gebruiken bij de complexere vraagstukken als het gaat om de transformatie. Dit hoort zij van met name kleine gemeenten. De gedeputeerde liet weten al betrokken te zijn bij gemeenten. Haar fractie zou graag zien dat de provincie de regie maar vooral een ondersteunende rol richting de gemeenten inneemt.

Gedeputeerde Van den Berg stelt dat dit gedaan wordt. In de brief van Oudewater is te lezen dat daar een projectleider aan het werk is, juist om een ingewikkelde binnenstedelijke ontwikkeling vlot tetrokken. Recentelijk is dit een half jaar verlengd. Het financieel expertteam wordt regelmatig ingezet bij het op een andere manier doorrekeningen van projecten. De provincie kan echter niet overal personeel uitlenen. De provincie zet de prijsvraag in, onder meer bij de 100-dagenchallenge waar Middelland met 146 appartementen in Woerden uit kwam. Het transformatieteam wordt ingezet, samen met het Rijk. Op 7 februari gaat minister Ollongren in Zaandam, in een transformatiegebied, geld en condities beschikbaar stellen om landelijke transformatieteams een zetje te geven.

De voorzitter vraagt de commissieleden te reageren op de vraag van de PvdA over de invulling van de rol van de provincie. ChristenUnie en GroenLinks gaven hier al een antwoord op.

De heer Van Deún meent dat dit een principiële discussie raakt. Als middenbestuur in het Huis van Thorbecke hebben PS een eigen verantwoordelijkheid voor alle steden en dorpen in de provincie en zij moeten die verantwoordelijkheid ook nemen. Er moeten duizenden woningen worden gebouwd, ook buiten de dorpen en steden, in de A12-zone, Bunnik-Houten. De vraag van de PvdA is of dit overgelaten moet worden aan de gemeenten zelf. De PVV is daar geen voorstander van. Men ziet nu al dat de G4 zelfstandig met de regering praten in het BO-MIRT over onder meer woningbouwlocaties en vervoer, terwijl GS daar niet eens aan tafel zitten en van de wethouder horen wat er wordt afgesproken. De PVV vindt dat een ongewenste situatie. Daarnaast zijn er de U10 en de U26. Het lijkt langzamerhand een vierde bestuurslaag te worden die niet gekozen is, maar uit bestuurders bestaat. Ook dat vindt hij niet een gewenste ontwikkeling. Het wordt voor de inwoners en de kiezers onduidelijker wie waarover gaat.

Mevrouw Koelewijn geeft mee dat zij de werkwijze van de provincie Gelderland, waar al jarenlang op gemeentelijk niveau gemonitord wordt, een aantrekkelijke vorm vindt. Daarbij moet de provincie wel het belang dienen van de bevolking, omdat anders een onderlinge strijd tussen gemeenten ontstaat. Er moet naar het bovenliggende belang gekeken worden, naar de schaal, de insteek en misschien wel de 80-120%.

Mevrouw Godschalx ziet voor de provincie een kaderstellende en activerende rol. Die rol neemt de provincie dan ook. Het is daarbij erg belangrijk dat gemeenten participeren. Er zijn 26 gemeenten in de provincie, laat het niet zo zijn dat het besluit vooral bij de U10 vandaan komt en dat er niet naar andere gemeenten gekeken wordt.

Zij heeft met belangstelling naar andere provincies gekeken, het CDA noemde een interessant model.

De heer Vlastuin is het eens met het CDA. Men moet met elkaar in discussie om te kijken of er een goede modus gevonden kan worden. Spreker is het niet eens met de PVV, het is niet zo dat iedereen maar doet wat hij wil. Gemeenten hebben een ruimtelijke ordening en die mogen gedragen onderwerpen naar voren brengen. De provincie kan daar dan wat van vinden. De provincie heeft daar zeker een rol en weet wat goed voor de gemeenten is. Gemeenten moeten het proces van onderop meenemen. De commissaris van de Koning noemde de burgerparticipatie. Als dat van bovenaf gedirigeerd moet worden, door de U10 en het Rijk, dan gaan de kleine gemeenten buiten de boot vallen.

De heer Van Deún benadrukt dat hij over de G4 sprak. De G4 spreken vanille af over de kleine dorpen en steden. Zijn fractie heeft daar moeite mee, juist omdat dorpen en kleine steden dan niet aan bod komen. In dat geval is de heer Vlastuin het eens met de PVV.

Mevrouw Chidi sluit zich aan bij de ChristenUnie die aangaf dat deze nota helpt bij de coördinerende en regisserende rol. Over het onderwerp woningbouw is een heel traject geweest. De Statenleden hebben twee jaar geleden ook aangegeven de rol wat knellend te vinden en hebben GS gevraagd of er iets gedaan kon worden. De Staten willen niet alleen coördineren en regisseren, maar ondersteunen en faciliteren. Als zij terugkijkt naar de twee jaar, dan is deze nota een stap vooruit. In die zin is het hele spectrum van de rol van de provincie nu goed benut. D66 sluit zich aan bij de complimenten van de SGP.

In reactie op de vraag van de PvdA stelt zij dat de vraag al een aantal keren is gesteld aan de commissie de afgelopen jaren. Het zou helpen als de PvdA er een beeld bij heeft. D66 meent dat de rollen in alle facetten van de provincie eindelijk een keer goed belicht zijn. Dus niet alleen het coördineren en het regisseren, maar vooral ook het naast gemeenten gaan staan en ook het bieden van expertise en kennis. Wat de bovenregionale samenwerking betreft, kan het natuurlijk niet zo zijn dat de provincie dit gaat afhouden. Het moet juist erg ondersteund worden als bovenlokaal gemeenten met elkaar dit grote thema gaan uitwerken. Waar de provincie kan ondersteunen, moet dit gebeuren, maar er moeten geen zaken weggenomen worden bij gemeenten die niet bij de provincie horen.

In het begin van de periode is er het proces van de BOP geweest. Ten opzichte daarvan is de woningnood niet kleiner geworden, integendeel, het probleem is nog groter. De noodzaak om hiermee, eventueel op een andere manier, aan de slag te gaan ligt er wel. Daarover kan men van mening verschillen. Maar het is goed dat daarover gesproken wordt met elkaar.

Er moet opgepast worden voor tempoverschil binnen de provincie. Daarin heeft de provincie ook een verantwoordelijkheid. Het kan niet zo zijn dat een groep gemeenten wel de aandacht krijgt en de rest van de provincie niet.

De heer Van Deún vraagt of mevrouw Chidi het er mee eens is dat de provincie de regie moet houden. De vraag van de PvdA was of de provincie de regie moet overlaten aan de gemeenten. Daarover zei spreker dat hij de U10 en U26 als participatiemodel prima vindt, maar niet als een bestuurslaag. Is mevrouw Chidi het eens met de PVV dat de provincie de bestaande regisserende rol moet houden?

Mevrouw Chidi antwoordt dat ze dit zojuist driemaal in haar betoog heeft terug laten komen.

Mevrouw Noordenbos sluit zich aan bij het CDA. De woningnood is de afgelopen jaren niet minder geworden. Zij is dan ook blij dat in het stuk staat 'Wij willen meer dan in het verleden met gemeenten in gesprek gaan over de kwalitatieve woningbouwopgave, voor wie moet of wil men dat er gebouwd wordt.' Hier zijn onderzoeken naar gedaan en toen gaven gemeenten aan dat betaalbare woningbouw moeilijk te realiseren is vanwege hoge grondprijzen en andere zaken. De provincie moet op dit punt maatregelen treffen, maar dan nu gebeurt.

Haar fractie was teleurgesteld over het feit dat het biedboek overal werd aangenomen, terwijl de stad Utrecht een actieplan Middenhuur heeft dat veel scherper is dan het biedboek. Ook hier staan veel ondernemers te springen om te gaan bouwen. De provincie kan hier een rol in spelen.

Zij zou verder onderzoek willen naar wat er precies nodig is aan woningen in de provincie en zij vraagt of dit onderzoek er nog komt.

De voorzitter vraagt of de heer Van Muilekom de behoefte heeft om te reageren op de bijdragen van de fracties.

De heer Van Muilekom meent dat het goed is om met elkaar te spreken over wat de fracties belangrijk vinden. De gedeputeerde gaf aan dat iedereen ziet dat er een grote behoefte aan woningen is, aan bepaalde type woningen, maar dat er niets van de grond komt in bijvoorbeeld de regio Amersfoort, waar gemeenten een tijdlang met de ruggen naar elkaar hebben gezeten. Dit geeft een spanningsveld: de provincie laat het aan de regio's en gemeenten over, maar gebeurt er dan wat? De gemeenten zijn als eerste aan zet, maar de provincie kan een belangrijke rol vervullen bij het voor elkaar krijgen dat er gebouwd wordt en dat de juiste woningen gebouwd worden. Bekeken zou moeten worden hoe dit meer dwingend kan, waarbij ook ruimte aan de regio's gegeven wordt. Dat is het positieve van de aanpak in Gelderland, waar de provincie vaststelt in welke regio's welke tekorten zijn en dan de gemeenten vragen om aan te geven hoe dat ingevuld gaat worden. De gemeenten overleggen vervolgens onderling. Dit moet wel met ruimte en maatwerk gebeuren, gemeenten moeten niet helemaal vastgelegd worden. Misschien is het iets voor de collegeonderhandelingen na de verkiezingen om hierover te spreken en dit uit te werken.

Gedeputeerde Van den Berg biedt het Utrechts Biedboek Middenhuur aan aan de voorzitter. Dit is door de marktpartijen opgesteld en bevat allerlei voorbeelden.

De Statenleden krijgen een linkje toegestuurd waarmee te zien is welke voorbeelden de marktpartijen graag met bouwers en corporaties willen realiseren.

Gedeputeerde Van den Berg overhandigt het Utrechts Biedboek Middenhuur aan de voorzitter. De voorzitter dankt de gedeputeerde.

Het is de laatste vergadering van de commissie RGW voor de Provinciale Statenverkiezingen. De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun vertrouwen in hem als voorzitter van de commissie. Het was hem een eer en genoegen om deze taak te vervullen.

De voorzitter schorst de vergadering.
De voorzitter heropent de vergadering.

De voorzitter draagt het voorzitterschap over aan mevrouw Dekker.

Namens de commissie bedankt mevrouw Broere de heer Van Reenen voor de wijze waarop hij het voorzitterschap van de commissie RGW heeft ingevuld en overhandigt hem een boeket bloemen.

De voorzitter wijst op de volle agenda en laat weten dat, wanneer bepaalde onderwerpen niet besproken zijn en dan met name de Statenbrieven, deze verder schriftelijk afgedaan zullen worden.

Mevrouw Kotkamp wijst erop dat zij twee Statenbrieven opgewaardeerd heeft omdat zij hierover de mening van de commissie wilde horen.

De voorzitter begrijpt dat dit wringt. Wellicht is het mogelijk om hier voorrang aan te geven bij de bespreking. Zij licht toe dat het horen van meningen over brieven met name een vooruitblik op de toekomst is. Er hoeft niet onmiddellijke actie aan worden gekoppeld.

De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Maasdam.

Gedeputeerde Maasdam laat weten dat het niet lukt de eerdere vraag van GroenLinks te beantwoorden. Hierover is afstemming nodig tussen natuur en wegen. Zij zegt toe de vraag zo snel mogelijk schriftelijk te beantwoorden.

4. NATUUR

4.1 [SB Wijziging werkwijze Agenda Vitaal Platteland](#)

De fracties van SGP en ChristenUnie hebben dit agendapunt opgewaardeerd.

De voorzitter geeft het woord aan de eerste inspreker bij dit agendapunt.

De heer Van Santen spreekt in namens O-gen.

De inspreektekst van de heer Van Santen wordt als bijlage 1 aan dit verslag toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede inspreker bij dit agendapunt.

Mevrouw Broekhuis is wethouder van Utrechtse Heuvelrug en spreekt in namens de deelnemers van gebiedscoöperatie O-gen.

De inspreektekst van mevrouw Broekhuis wordt als bijlage 2 aan dit verslag toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van technische vragen.

De heer Germes constateert dat er een groot dilemma is. GS hebben dit in juridische zin geschetst. Uitvoeringsorganisatie en adviesorganisatie mogen kennelijk niet meer samengaan.

Spreker heeft grote waardering voor wat O-gen tot nu toe heeft gedaan. O-gen kiest ervoor om primair een uitvoeringsorganisatie te zijn. Hij vraagt of de heer Van Santen een andere modus ziet om tot een adviesorganisatie te komen, los van de structuur van O-gen. Hoe zou hij de adviesrol zien?

De heer Schaddelee heeft juist begrepen dat de juridische noodzaak er niet meer is om te stoppen met de huidige gebiedscommissies en met het coöperatieve werk van O-gen en vraagt de heer Van Santen om een nadere uitleg.

De vorige week heeft de gedeputeerde laten weten dat O-gen nog een budget krijgt waarmee het heel 2019 kan doorkomen. O-gen heeft dus nog een jaar om dit uit te zoeken.

Mevrouw Koelewijn vraagt naar de afspraken die gemaakt zouden worden over een overgangperiode.

De VVD vroeg of O-gen zich kan aanpassen aan de situatie. De heer Van Leeuwen wijst erop dat de heer Van Santen stelde dat O-gen nu rechtmatig bezig is. Dan zouden aanpassingen niet hoeven plaatsvinden. De aanpassingen die eventueel moeten gebeuren, zullen advocaat-proof zijn. Ziet de heer Van Santen mogelijkheden om op deze voet door te gaan met O-gen? Dat zou de voorkeur van de SGP zijn.

Mevrouw Noordenbos vraagt of O-gen te maken heeft met de Regiodeal Foodvalley. Zij vraagt wat er zou verdwijnen als de voorliggende plannen doorgang zouden vinden.

Mevrouw Hoek sluit zich aan bij de laatste vraag van mevrouw Noordenbos. Zij zou het zeer betreuren als O-gen weg zou vallen. Haar ervaring is dat de informatie de besluitvorming in de Staten ten goede komt.

De heer Van Muilekom hoort graag in hoeveel jaar de samenwerking op gebiedsniveau in de Gelderse Vallei is opgebouwd.

Er is bewust gekozen voor een publiek-private samenwerking. Hij vraagt wat het belang hiervan is en of dit makkelijk losgelaten kan worden.

Op de vraag of O-gen zelfstandig verder kan als adviesorganisatie antwoordt de heer Van Santen dat de kwestie advies en uitvoering een juridisch vraagstuk was, namelijk het hebben van twee petten: enerzijds een gebiedscommissie die een besluit neemt en een advies geeft en tegelijk een uitvoeringsorganisatie die dit een goed idee vindt en het uitvoert. Hij begrijpt dat dit misschien een logische gedachte was bij het ontwerp van de AVP, maar bij de uitvoering kan men daar vragen bij stellen. Het meedenken vanuit een uitvoeringsprofiel van 'wij hebben er verstand van, wij kunnen gevraagd en ongevraagd meedenken en GS, de Staten en de provincie adviseren over hoe het moet' kan echter gewoon doorgaan. Had het advies voor de landbouw geschreven moeten worden vanuit de formele gebiedscommissie of had het door O-gen neergelegd kunnen worden? Spreker meent dat dit laatste zeker had gekund.

Desgevraagd licht de heer van Santen toe dat O-gen inderdaad in financiële zin een overgangperiode gekregen heeft van negen maanden. Die moet nog aangevraagd worden, dus het is onduidelijk of dit ontvangen wordt. In het kader van continuïteit is belangrijker dat hij niet weet wat er aan de overkant is. Als men spreekt over overbruggen, spreekt men over een land waarin men weer terechtkomt. Maar als die brug te kort is omdat de tijd te kort was, dan valt men erin en is het gebeurd. Qua rechten is O-gen klaar. De transitievergoeding die men ontvangt bij een ontslag, is niet bedoeld om mee door te werken maar is voor verandering bedoeld. Spreker meent dat de positie die O-gen inneemt een rare vorm zou zijn.

In antwoord op de vraag wat gemist gaat worden als de plannen doorgaan, verwijst hij naar een eerder genoemd voorbeeld: de breedband. De provincie Utrecht zou niet de breedband gehad hebben die ze nu heeft als O-gen zich daar niet druk over had gemaakt. Het initiatief is op een gegeven moment overgenomen door de Staten. Waar de markt faalt, zit O-gen. Waar de markt het over kan nemen, starten de uitvoeringsprojecten. O-gen graaft geen breedband, maar zorgt er wel voor dat er gegraven wordt. Hij meent dat O-gen, met alle belangen en partijen, straks voor de samenwerkingsagenda landbouw ook een belangrijke schakel vervult. Die zou men kwijt zijn. Het zegt ook iets over hoe de provincie in publiek-

private samenwerking staat. Geloof men erin dat de maatschappij nog gemaakt wordt vanuit de publieke tafel of, zoals O-gen zegt, dat men samen het gebied maakt omdat het gebied tenslotte van de inwoners en ondernemers zelf is?

De Regiodeal Foodvalley is zeker een kans voor O-gen. O-gen is erbij betrokken, er zijn coaches die agrarische ondernemers begeleiden. O-gen helpt om met name spoor 1 van de Regiodeal handen en voeten te geven. Dat wordt samen met het gebied gedaan en samen met de provincie Utrecht die daarin participeert. Met de transitievergoeding gaat O-gen daar niet meer ontwikkelen op de manier waarop men zou willen ontwikkelen. O-gen wordt dan afwachtend.

Mevrouw Broekhuis merkt op dat O-gen heel formeel advies kan geven. Dat is wat de afgelopen periode is gebeurd. Maar bij een nieuwe manier van samenwerken, interbestuurlijk samenwerken en bij O-gen zelfs grensoverschrijdend interbestuurlijk samenwerken omdat er niet alleen met bestuurlijke organisaties wordt samengewerkt, zou participatief gevraagd en ongevraagd advies gegeven kunnen worden. Juist de afstemming zoals die nu plaatsvindt binnen O-gen leidt ertoe dat de provincie vanuit het gebied één reactie krijgt die gedragen wordt door het gebied. Als dit er niet meer zou zijn, zouden er allemaal aparte reacties komen van bijvoorbeeld gemeenten en natuurorganisaties. Dat alleen al is winst. Bij de uitvoering worden de krachten gebundeld. Samenwerking is altijd efficiënter dan wanneer iedereen voor zichzelf werkt. De Regiodeal Foodvalley is een mooi voorbeeld van hoe men met elkaar, ook grensoverschrijdend, de krachten kan benutten. De organisaties leren van elkaar. De ene gemeente is meer dan de andere bezig in het buitengebied en gemeenten leren van elkaar hoe de steeds ingewikkelder wordende opgaven in het buitengebied samen goed vormgegeven kunnen worden.

De voorzitter dankt de sprekers voor hun bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter sluit de technische vragenronde af en geeft de gedeputeerde de gelegenheid voor een toelichting.

Bij meerdere Statenleden bestaat de behoefte om de standpunten van de fracties toe te lichten voordat de gedeputeerde aan het woord komt.

De voorzitter benadrukt dat het niet de bedoeling is dat de Statenbrief uitgebreid ter bespreking voorligt. Het punt is opgewaarderd door de fracties van SGP en ChristenUnie. Na de reactie van GS zal zij bij de indieners nagaan of er nog vraagstukken open liggen.

De heer Schaddelee geeft aan dat zijn fractie overweegt om dit via een motie vreemd aan de orde van de dag in de Statenvergadering aan de orde te stellen. Daar kan dan over dit punt gesproken worden.

Mevrouw Hoek merkt op dat voorzitters dergelijke kwesties verschillend oppakken.

De voorzitter geeft aan vast te willen houden aan de eerdergenoemde volgorde.

Gedeputeerde Maasdam memoreert het besluit in 2012-2013 om het aantal gebiedscommissies in Utrecht terug te brengen naar twee. Er is toen gekozen voor gebiedscommissies ex artikel 82 van de Provinciewet, wat betekent dat het adviescommissies zijn die in het publieke domein opereren en de provincie voorzien van adviezen bij gebiedsprocessen et cetera. De keuze voor de organisatievorm is destijds aan de gebieden gelaten. In West is gekozen voor de vorm van een stichting, in Oost voor een coöperatieve vorm waarbij publiek en privaat niet gescheiden zijn gehouden. GS hebben vorig jaar geconstateerd, en hebben dit gedeeld met PS, dat de provincie met mogelijke rechtmatigheids- en governance-issues te maken heeft. De eerder genoemde advocatenkantoren hebben de provincie hierop gewezen. GS hebben hier met beide gebiedscommissies over gesproken. In 2018 is op verschillende momenten hierover overleg geweest. GS hebben geconstateerd dat uitvoering en advies gescheiden moeten worden om de publieke en private taak van elkaar te scheiden en om op die manier mogelijke rechtmatigheidsissues te voorkomen. O-gen heeft de keuze gemaakt om de artikel 82-status, de publieke taak, te laten vervallen. O-gen heeft de keuze gemaakt om een uitvoeringsorganisatie te zijn. Dit heeft erin geresulteerd dat GS gezegd hebben dat per 1 april 2019 de artikel 82-status er af gehaald moet worden. Dat wordt zorgvuldig gedaan, GS zorgen ervoor dat er een overgangssubsidie komt die O-gen in staat stelt om zich voor te bereiden op de nieuwe situatie. De heer Van Santen gaf aan dat dit tot het eind van het jaar is, maar afhankelijk van het plan van aanpak kan dit wat langer zijn. Daar is budgettaire

ruimte voor. Er is afgesproken met O-gen dat GS zullen nagaan wat het betekent dat O-gen nu een private status heeft en gericht is op de uitvoering. Er zal zorgvuldig bekeken worden hoe er zo goed mogelijk met hen samengewerkt kan worden. Er is natuurlijk heel veel moois voortgekomen uit het gebied. Maar het feit is dat de wegen zullen scheiden als het gaat om artikel 82. De wegen tussen O-gen en provincie scheiden niet, dat kan men zien aan de uitvoering van de Landbouwvisie.

De voorzitter geeft het woord aan de fracties die dit punt opgewaardeerd hebben.

De heer Van Leeuwen stelt dat de AVP een dossier is dat goed loopt. Tijdens de discussieavonden over de provinciekeuze in Vijfheerenlanden is het goede werk van de gebiedscommissies regelmatig aangehaald als voorbeeld van de positieve punten van de provincie Utrecht. Dat zegt iets over de waardering voor dit werk.

Het door het college geconstateerde probleem is helder. Het is niet goed dat een commissie die eerst advies geeft over het toekennen van een subsidie ook verantwoordelijk is voor de uitvoering. Als er een probleem is met de rechtmatigheid van betalingen, dan moet dat worden opgelost.

Hij maakt zich zorgen over de paniecreactie waarvan sprake lijkt te zijn. Zijn fractie heeft de indruk, zelfs in de beantwoording van de technische vragen, dat het de bedoeling is dat 2019 een overgangsjaar is en dat er in dat jaar onderzoek wordt gedaan naar een definitieve oplossing. Daar kan hij zich iets bij voorstellen. Technisch wordt er echter voor gekozen om in maart 2019 te stoppen met financiële steun aan O-gen. Daarna krijgt O-gen een soort transitievergoeding die erop gericht is dat O-gen in 2020 op eigen benen staat. Op deze manier wordt vooruitgelopen op de muziek. Het jaar 2019 zou een echt overgangsjaar moeten zijn en de SGP legt graag twee mogelijkheden voor aan de gedeputeerde:

- De gedeputeerde baseert de termijn van drie maanden ex prestatiesubsidie op artikel 4:51 van de Algemene wet bestuursrecht. Dit is terecht. In het artikel staat: *'Indien aan een subsidie-ontvanger voor drie of meer achtereenvolgende jaren subsidie is verstrekt voor dezelfde of in hoofdzaak dezelfde voortdurende activiteiten, geschiedt gehele of gedeeltelijke weigering van de subsidie voor een daarop aansluitend tijdvak op de grond, dat veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten zich tegen voortzetting of ongewijzigde voortzetting van de subsidie verzetten, slechts met inachtneming van een redelijke termijn.'* Kennelijk vindt de gedeputeerde 3 maanden een redelijke termijn. Waarom heeft de gedeputeerde er niet voor gekozen om een redelijke termijn van een jaar te nemen, zodat 2019 echt als overgangsjaar beschouwd kan worden?
- De gedeputeerde had de subsidieverordening AVP kunnen wijzigen om zo de exploitatiesubsidie aan O-gen tot eind 2019 te kunnen continueren. Heeft zij dit overwogen?

In 2020 moet er een definitieve oplossing komen. Hij gaat ervan uit dat O-gen een belangrijke rol blijft spelen bij de realisatie van de AVP en vraagt of de gedeputeerde dit kan toezeggen.

De SGP begrijpt dat er onderzoek wordt gedaan naar een definitieve oplossing. Wat is de planning hiervan? Welke aanpak kiest de gedeputeerde hierbij? Hoe worden de gebiedscommissies zelf en hoe worden de Staten hierin betrokken?

De heer Schaddelee sluit zich voor 100% aan bij de bijdrage van de SGP. Het is onbegrijpelijk dat de gedeputeerde, bij alle plannen die er liggen, O-gen eigenlijk de nek om wil draaien.

Spreker vraagt zich af wie hier de baas is. De gedeputeerde zegt het een jaar de tijd te willen geven, maar ambtelijk wordt continu aangegeven, richting O-gen maar ook in reactie op vragen van de commissie, dat het na drie maanden voorbij is.

De ChristenUnie-fractie overweegt om in de komende Statenvergadering een motie vreemd aan de orde van de dag in te dienen om ervoor te zorgen dat O-gen zijn werk kan blijven doen en niet over drie maanden bij het oud vuil wordt gezet. De verbinding met het landelijk gebied is er dan niet meer en dat kan niet de bedoeling zijn.

Gedeputeerde Maasdam memoreert de positieve punten die het AVP de provincie brengt. In 2019 zal het AVP geëvalueerd worden en kan de provincie zich uitspreken over wat het de provincie brengt en waar de provincie op wil sturen. Naar aanleiding van documenten in de P&C-cyclus is er een discussie geweest, dan ziet men ineens een totaalbedrag verantwoord staan. De vraag is dan hoe de provincie daar goed op kan sturen, de provincie wil ook sturen op de resultaten. Dat vraagstuk ligt ook voor. In de loop van het jaar worden de Staten meegenomen in het evaluatieproces, bekeken wordt hoe de nieuwe AVP-periode in 2020 van start zal gaan. Daarin wordt natuurlijk het moois dat bij de gebiedscommissie West en de gebiedscommissie Oost gebeurt meegewogen.

Volgens de SGP lijkt het genomen besluit om uitvoering en advies te scheiden een paniecreactie. Dat is het absoluut niet. De beide advocatenkantoren hebben nadrukkelijk geadviseerd om uitvoering en advies te scheiden. Dat heeft te maken met rechtmatigheidsissues. Die beheersmaatregel heeft de provincie te nemen. De commissieleden weten dat de provincie geen onrechtmatigheid wil creëren. Dat heeft tot deze besluitvorming geleid en dat is per 1 januari 2019 in gang gezet. Voor de governance-issues kan de provincie meer tijd nemen. Dit jaar zal scherper geformuleerd worden hoe de provincie zich verhoudt tot stuurgroepen die actief zijn en tot de projectleiding. Ook dit wordt nadrukkelijk samen met de gebiedscommissies en coöperatie O-gen gedaan.

Volgens de heer Van Leeuwen is de verhouding van de provincie tot bijvoorbeeld de NMU en Erfgoed Utrecht van eenzelfde soort.

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat dit andere verhoudingen zijn. Het NMU en het LEU zijn bijvoorbeeld partnerinstellingen van de provincie, die helpen bij de uitvoering van het provinciale beleid op provinciale beleidsterreinen waar onvoldoende kansen liggen voor marktpartijen of anderszins. Partnerinstellingen van de provincie zijn niet aan te merken als onderneming. O-gen heeft de bewuste keuze gemaakt om een private partij te zijn en dat zijn de NMU et cetera niet. De NMU kan wel subsidie aanvragen bij de provincie en heeft gekozen voor een strikte scheiding in de boekhouding. Deze discussie is ook gevoerd met O-gen. Gevraagd is of zij het publieke en het private wilden scheiden. Als dit zo zou zijn, kon O-gen op dezelfde manier doorgaan. Tijdens het hele traject zijn alle kansen verkend en het antwoord van O-gen was dat zij dit niet wilden doen. Daarmee hebben zij besloten om ex artikel 82 los te laten en uitvoeringsorganisatie te worden.

In reactie op de vraag of de gedeputeerde heeft overwogen om de verordening aan te passen, licht zij toe dat dit niet mogelijk is. De provincie kan niet een subsidie op die manier aan een marktpartij verstrekken, dat zou niet rechtmatig zijn.

Aangaande de duur van de overgangperiode laat de gedeputeerde weten dat is gekozen voor een exploitatiesubsidie tot april 2019. Daarna is er een overgangperiode waarin O-gen een overgangssubsidie krijgt en zich kan verhouden tot de nieuwe situatie. Als het aan de provincie ligt, is die nieuwe situatie er ook een waarbij O-gen subsidies kan indienen en aanvragen. Ze hebben de bewuste keuze gemaakt om als marktpartij te opereren.

De heer Van Leeuwen vraagt waarom niet wordt gekozen voor het hele jaar 2019 als overgangsjaar.

Gedeputeerde Maasdam licht toe dat dit met het rechtmatigheidsrisico te maken heeft, advies en uitvoering moeten geknipt worden.

De voorzitter geeft de overige commissieleden de gelegenheid om vragen te stellen.

Mevrouw Kotkamp vraagt of het juist is dat de rechtmatigheidsissue met name te maken heeft met de rechtsvorm van een coöperatie versus een stichting/vereniging.

Stel dat de Staten in 2019 door zouden willen gaan en het jaar zouden gebruiken om te kijken naar een nieuwe vorm, wat zijn daarvan de juridische risico's voor de provincie?

Mevrouw Koelewijn vraagt of door de provincie onderzocht is wat de termijn is om te komen tot een goede overgang. Wat heeft O-gen nodig om naar een goede positie te komen om op deze manier door te kunnen gaan? Haar fractie vindt dit van belang.

De heer Van Muilekom meent dat het gedachtegoed van het gebiedsgericht werken ter discussie komt te staan, alsof de provincie domme stappen heeft gedaan bij het gebiedsgericht werken en hoe het zich ontwikkeld heeft in de loop van dertig jaar. Er ligt nu een zakelijke afspraak. Er zijn juridische vragen. Spreker zoekt hoe wat is opgebouwd in het kader van het gebiedsgericht werken, in stand gehouden kan worden. Het kind wordt met het badwater weggegooid. Als er in een gebied zeer constructief wordt samengewerkt tussen partners, zowel publiek als privaat, en men is tevreden over de resultaten, dan zou een opdrachtgever als de provincie best kunnen zeggen: wij gaan evalueren en gaan na of doelstellingen worden bereikt en of het aangescherpt moet worden. Dat is een andere discussie. Dat is altijd goed. Maar in dit geval is het perspectief van hoe het eraan is er niet. De Staten moeten hier iets mee.

De heer Germs wijst erop dat er decennialange ervaring is in het gebiedsgericht werken. Nu wordt in drie maanden een soort overgang ingebouwd, met mogelijk een transitie, waarvan de inspreker zegt dat hij die nog moet aanvragen. De overgang is veel te kort. In 2019 wordt de AVP geëvalueerd. Hij zou graag dit jaar zekerheid geven aan O-gen en aan de gebiedscoöperatie West om de taken helemaal uit te voeren. Bij de evaluatie van de AVP kan bekeken worden of de voetangels en klemmen van de juridische adviseurs wel zo heet gegeten worden als ze worden gepresenteerd door GS. Zijn fractie zou voor clementie kiezen in 2019. Hij meent dat er anders op 18 februari een soort motie vreemd aan de orde van de dag komt waarover een Statenuitspraak wordt gevraagd.

Mevrouw Noordenbos wijst erop dat in de uitwerkingen van de Landbouwwisje vaak gebiedscommissie Utrecht West of gebiedscoöperatie O-gen staat genoemd en vraagt of dit dan verdwijnt. Geldt voor gebiedscommissie Utrecht West hetzelfde als voor de gebiedscoöperatie O-gen?

De heer Van Leeuwen brengt naar voren dat de gedeputeerde niet al zijn vragen heeft beantwoord.

Mevrouw Kotkamp begrijpt dat er naar het juridische aspect wordt gekeken, dit lijkt de hoogste urgentie te hebben. Zij komt terug op de opmerking van de gedeputeerde over governance. In het verleden heeft haar fractie hier vragen over gesteld. Zij ziet hier dan ook een kans. Zij vraagt of de gedeputeerde voorbeelden kan noemen van wat er gaat veranderen bij het voorliggende voorstel. Het is haar onduidelijk wat het zou betekenen, wat de risico's zouden zijn voor het werk van de afgelopen jaren.

Mevrouw Koelewijn vraagt of de urgentie zo groot is dat het gesprek met de organisatie nog gaande is of dat dit al afgesloten is.

Mevrouw Hoek vraagt waarom niet aan de Staten is voorgelegd hoe men hiermee om moet gaan en hoe men tot een oplossing komt. Als de SGP het punt niet had opgewaardeerd, was het niet ter sprake gekomen en was het een punt 'ter kennisname' geweest. Zij vraagt hoe het mogelijk is dat de gedeputeerde dit punt zo heeft gedegradeerd, dat het niet meer ter sprake zou zijn gekomen als niet aan de bel was getrokken.

Desgevraagd door 50PLUS laat gedeputeerde Maasdam weten dat het punt deze avond in een Statenbrief is voorgelegd, juist om de commissieleden de gelegenheid te geven om er vragen over te stellen en erover te discussiëren, als dit gewenst is. De Staten zijn op verschillende momenten meegenomen het afgelopen jaar: in het voorjaar van 2018 bij het moment van signalering, waarbij werd gesteld dat de provincie rechtmatigheids- en governance-risico's loopt. In juni zijn de Staten op de hoogte gesteld van het feit dat GS tot een oordeel moeten komen ten aanzien van de rechtmatigheid.

Het CDA noemde de urgentie. Met name aan de kant van de beheersmaatregelen ligt de urgentie. Daarom hebben GS deze stap nu gezet. Hier is langer dan een half jaar met de gebiedscommissies naar gekeken. Op ambtelijk en bestuurlijk niveau is verschillende malen van gedachten gewisseld over de vraag hoe het rechtmatigheidsissue gecoverd kon worden, op zodanige wijze dat men zo dicht mogelijk bij de huidige situatie zou blijven. Een idee, wat met de Staten gedeeld is, is of men tot een quasi-inhouse

constructie zou kunnen komen. De gebiedscommissie gaf aan dat niet wenselijk te vinden en de keuze ligt uiteindelijk bij de gebiedscommissies. De gebiedscommissie West gaf nadrukkelijk aan dat zij hun taak zien in de adviesrol ex artikel 82. O-gen heeft aangegeven voor de uitvoeringsconstructie te gaan. Dat heeft als consequentie dat GS het besluit hebben moeten nemen het ex artikel 82 er bij O-gen af te halen. Dit gebeurt per 1 april. GS hebben gekeken naar wat juridisch gezien een redelijk periode is en dat is die drie maanden. GS hebben vervolgens een ruime transitievergoeding in het vooruitzicht gesteld. Dit is een bedrag van ruim €600.000.

De heer Germs vraagt wat de provincie voor risico loopt als in 2019 op de oude wijze wordt doorgedaan. Gedeputeerde Maasdam benadrukt dat dit het risico op onrechtmatigheid is, het risico dat een accountant opmerkt dat dit valt onder de categorie 'niet acceptabel'. Daar had de provincie begin 2018 ook mee te maken en dat kon toen getackeld worden.

In reactie op de vraag van GroenLinks naar het verschil wijst de gedeputeerde erop dat er juridisch gezien grote verschillen zijn. Alle opdrachten voor provinciale projecten met een afdwingbare prestatie worden nu rechtstreeks onder de provincie uitgevoerd vanuit de sturingsfilosofie van het AVP. Daar hechten GS enorme waarde aan en dat willen zij ook doorzetten. Op deze manier wordt het AVP toekomstbestendig gemaakt, ook hierover heeft de gedeputeerde met de gebiedscommissies gesproken. In 2019 wordt de tijd genomen om goed naar de governance te kijken.

Praktische gezien heeft het geen grote consequenties. Er blijft bij alle projecten gewerkt worden met alle partijen in het gebied en met inhoudelijke sturing vanuit de bestaande stuurgroepen. Dezelfde medewerkers blijven werken aan de projecten. Het verschil zit erin dat zij nog wel vóór het gebied zijn, maar juridisch gezien niet ván het gebied.

Mevrouw Kotkamp begrijpt de operationele consequenties niet. Zij vraagt wat er met het andere besturingsmodel concreet gaat veranderen en waar de provincie risico loopt om doelen, ook uit het AVP, niet te halen.

De heer Schaddelee zou graag een schriftelijke uitleg ontvangen voor de volgende Statenvergadering die zou moeten gaan over de exacte juridische risico's en over hoe de uitleg over de governance zich verhoudt tot het feit dat de subsidie feitelijk per 1 april wordt gestopt en GS alleen maar een overgangssubsidie geven. Van een overgangssubsidie kunnen alleen ontslagvergoedingen betaald worden, een organisatie kan er niet een half jaar of een jaar mee draaien. Dan kunnen de Staten er in de volgende Statenvergadering via een motie vreemd aan de orde van de dag een besluit over nemen. De voorzitter constateert dat de ChristenUnie een motie vreemd aan de orde van de dag zal indienen. Aan de hand daarvan zal de discussie over dit onderwerp gevoerd worden.

Uit de reacties van de commissieleden bemerkt zij dat er behoefte is om hier als PS een standpunt over in te nemen. Zij stelt voor om de discussie in de commissie daarom te besluiten.

De voorzitter constateert dat de heer Schaddelee heeft gevraagd om een schrijven vóór de Statenvergadering waarin helder wordt waar de risico's liggen en wat wel of niet mogelijk is met een overgangssubsidie.

De heer Van Leeuwen vraagt of de commissieleden kunnen besluiten dit punt op te voeren in de PS-vergadering.

De voorzitter licht toe dat dit een Statenbrief betreft, de commissie zal het initiatief dus naar zich toe moeten trekken. De heer Schaddelee heeft dit zojuist gedaan.

De heer Van Leeuwen zou graag deze middag een antwoord op de gestelde vragen horen.

De voorzitter interpreteert de vele gestelde vragen als principiële vragen: waarom is het zo gegaan en waarom kan dit niet anders. Een dergelijke discussie wordt meer recht gedaan als hij in een Statenvergadering wordt gehouden. Als de heer Van Leeuwen nog concrete vragen heeft, kunnen die nu gesteld worden.

De heer Van Leeuwen meent dat de gedeputeerde niet duidelijk heeft kunnen maken waarom er is gekozen voor de termijn van drie maanden en waarom niet heel 2019 kan worden genomen.

De voorzitter herinnert eraan dat de heer Schaddelee deze vraag ook heeft gesteld en heeft gevraagd om een uitleg op papier. De gedeputeerde heeft dit al knikkend toegezegd.

De heer Van Leeuwen wijst erop dat zijn fractie geen antwoord heeft gehad op de vraag naar een definitieve oplossing op langere termijn.

De voorzitter is van mening dat dit het onderwerp van het debat zal zijn.

Mevrouw Kotkamp stelt dat het een belangrijk onderwerp is, ook voor de toekomst. Er is niet veel tijd voor de Statenvergadering, maar zij zou dit graag met een aantal commissieleden willen doorspreken met beide gebiedscommissies. Het is haar niet duidelijk genoeg waar het precies om gaat en wat de consequenties zijn.

Mevrouw Koelewijn sluit zich hierbij aan en zou graag, vóór de Statenvergadering, met elkaar in gesprek gaan voor een verkenning en om te bezien hoe men met elkaar tot een oplossing kan komen.

Gedeputeerde Maasdam meent dat het goed is om het proces dat men zal ingaan goed te faciliteren. Komende maandag zou dan overlegd moeten worden met beide gebiedscommissies. Zij zegt toe dat zij vragen als die over de termijn van drie maanden, waar juridisch goed naar gekeken is, in een memo zal verhelderen.

De voorzitter rondt de bespreking van dit agendapunt af. Zij concludeert dat op maandag 11 februari het gewenste gesprek met de beide gebiedscommissies zal plaatsvinden. De vragen zullen voordien schriftelijk beantwoord worden. De inhoud van de motie wordt afgewacht.

4.2 SV Vaststellen samenwerkingsagenda landbouw

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker bij dit agendapunt.

De heer J. van Wijk spreekt in namens LTO Noord Utrecht. De inspreektekst van de heer Van Wijk wordt als bijlage 3 aan dit verslag toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van technische vragen.

Mevrouw Noordenbos informeert naar het aantal koeien op de boerderij van de heer Van Wijk. De heer Van Wijk antwoordt dat hij een melkveebedrijf in Odijk heeft met 100 tot 105 melk- en kalfkoeien.

Mevrouw Hoek memoreert dat de kwaliteit van het oppervlaktewater wordt aangetast door medicijnresten. Zij vraagt of er consequenties zijn voor de gezondheid en vruchtbaarheid van de dieren van het bedrijf van de heer Van Wijk of dat hij dit algemeen bedoelt.

De heer Van Wijk laat weten dat LTO van mening is dat moet worden gekeken naar het totaal aan medicijnresten die in de natuur komen en niet alleen naar de diergeneesmiddelen, wat nu in de stukken staat. Het gaat dus niet alleen om de dieren op zijn bedrijf.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter sluit dit gedeelte af en de commissie gaat over tot de behandeling van het onderwerp.

De heer Vlastuin brengt naar voren dat de samenwerkingsagenda de bijzondere belangstelling heeft van zijn fractie. In de Staten heeft de SGP hierover meerdere moties ingediend en deze zijn in het stuk verwerkt. Hij complimenteert het college hiermee.

Bij de uitvoering van dit proces komt men te spreken over de prioritering. Er staan enkele onderwerpen in geel:

- Het is natuurlijk belangrijk om te beginnen met dat het economisch rendabel is.

- Bij circulaire landbouw gaat het eigenlijk over de Proeftuin Methaan. Er staat niet bij wat hiermee gaat gebeuren.
- Wat de natuurinclusieve landbouw betreft is er een mooi rapport geschreven door NMU, O-gen en LTO waarin heel veel waardevolle suggesties staan. Hij vraagt wat GS hiermee gaan doen.
- Het vierde onderwerp is klimaatneutrale landbouw.

Zijn fractie vindt het van belang om te beginnen met deze vier onderwerpen.

De PvdD is blij dat dierenwelzijn met name genoemd wordt in de samenwerkingsagenda. Mevrouw Keller herinnert aan de motie die haar fractie hierover heeft ingediend.

'Zorgvuldig omgaan met dieren is voor de provincie steeds een belangrijke voorwaarde bij de transitie naar een vitale, duurzame landbouw.' Dit stond niet in de Landbouwvisie omdat de provincie vooral moet voldoen aan de nationale normen en die van de EU. Zij vraagt toch of GS bereid zijn inspanningen te verrichten om ook in de provincie bepaalde normen vast te stellen om het dierenwelzijn goed tot uiting te laten komen in deze samenwerkingsagenda.

Op pagina 19 wordt gesproken over gezondheid. Er staat dat de negatieve gezondheidseffecten als gevolg van agrarische bedrijfsvoering minimaal zijn. Zij vraagt of de term 'minimaal' omschreven zal worden en of zij uit de tekst kan opmaken dat er sprake is van een berekend risico.

Landbouwgif wordt niet genoemd bij de gezondheidsrisico's. Het wordt wel genoemd bij het oppervlaktewater. Haar fractie is van mening dat het hier ook in opgenomen moet worden.

De besmettingsrisico's van zoönosen zijn geminimaliseerd. Welk risico blijft er over?

Op pagina 37, niet grondgebonden veehouderij, staat het benutten van restproducten uit de voedingsindustrie genoemd. Het is een mooi streven om de kringloop te verkleinen en te sluiten, maar er staat dat het initiatief bij de ondernemers ligt. De PvdD hoort graag hoe de uitwassen tegengegaan worden, daarbij denkt de fractie aan bijvoorbeeld Creutzfeldt-Jakob. Dierenwelzijn is hierbij een belangrijke factor, zo zou er geen vlees aan bijvoorbeeld koeien gevoerd moeten worden.

De provincie overweegt aan te sluiten bij het Convenant Weidegang. Waarom gebeurt dit nog niet? Het lijkt haar fractie dat dit past binnen de ambitie om de weidegang te stimuleren.

De heer De Kruijf merkt op dat toen enige tijd geleden werd gesproken over de Landbouwvisie, zijn fractie zeer kritisch was. De PvdA was het eens met de ambities, maar het stuk was te vaag. Over dit stuk is zijn fractie aanmerkelijk positiever. De concretisering voor de korte en de middellange termijn is veel steviger neergezet, 2023-2030 met name. Het eerste halve jaar wordt gebruikt voor aanscherping. Dit heeft zijn instemming, zeker als dit met de gesprekspartners in het veld gebeurt. De materie is ingewikkeld en complex.

De zes thema's staan goed, ambitieus beschreven. Hoe de PAS uitpakt na uitspraken van de Raad van State is onduidelijk. Ook de O-gen wordt genoemd. Dit zijn lastige onderwerpen.

Zijn fractie is van mening dat het zeer de moeite waard is om met dit stuk aan het werk te gaan. Het heeft dan ook de steun van de PvdA.

De heer Germs memoreert dat er bij de vaststelling van de Landbouwvisie uitgebreid over deze materie gesproken is. Een behoorlijk aantal aangenomen moties zijn in het stuk verwerkt. Het stuk is veel concreter geworden. De leuke en goede initiatieven in de provincie hebben een plek gekregen. Spreker begrijpt de bezorgdheid van bijvoorbeeld LTO over een rendabele bedrijfsvoering. Veel boeren gaan mee in de modernisering. Ook de jonge boeren moeten erbij betrokken worden. In het proces van Landbouwvisie naar uitvoering is kennelijk de aansluiting met het werkveld wat verloren gegaan. Spreker ontving signalen dat men minder bij de uitvoeringsagenda betrokken is dan bij het opstellen van de Landbouwvisie. Hij spreekt de hoop uit dat dit weer wordt opgepakt, zodat mensen die werken in de landbouw of bijbehorende sectoren volop betrokken worden bij de uitvoeringsagenda. Opmerkingen die modernisering en verjonging van de landbouw kunnen bevorderen zouden ter harte genomen moeten worden.

De VVD is in hoofdlijn akkoord met de samenwerkingsagenda.

Mevrouw Kolthof complimenteert GS met het stuk. Er staat een flink aantal plannen in waarmee de provincie de komende jaren voortvarend aan de slag kan.

De opmerkingen van het CDA betreffen vooral de gedeelten die betrekking hebben op circulaire, natuurinclusieve en klimaatneutrale landbouw. Haar fractie juicht de gedachte erachter toe, maar vraagt aandacht voor het feit dat moet worden voorkomen dat agrariërs drie vormen van bedrijfsvoering nodig hebben om aan alle wensen te voldoen. Waar het gaat om doelen die worden gesteld, bijvoorbeeld met betrekking tot bodemkwaliteit en waterkwaliteit, zijn er duidelijke overeenkomsten tussen circulair en natuurinclusief. Waar het gaat om bodemdaling zijn er raakvlakken tussen natuurinclusief en klimaatneutraal. Het zou goed zijn als de provincie op termijn komt met een geïntegreerd beleid op het vlak van klimaatvriendelijk en natuurvriendelijk boeren. Een geïntegreerd pakket aan maatregelen en afspraken voorkomt verwarring en houdt het haalbaar voor de agrariër. Zij hoort graag hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt.

In het stuk wordt gesteld dat in 2030 tenminste de helft van de Utrechtse boeren natuurinclusief moet werken. Er is echter niet helder gedefinieerd wat natuurinclusief precies is. Wat is straks de maatstaf waarlangs wordt bepaald hoeveel procent van de boeren natuurinclusief werkt? Het staat nu gedefinieerd als 'het streven naar een zorgvuldig gebruik van natuurlijke hulpbronnen en een verantwoord gebruik van natuur en natuurlijke processen'. Dat is wat vaag. Aan de Rijksuniversiteit Groningen is een Leerstoel Natuurinclusieve Landbouw. Hier is in vergaande mate concreet gemaakt wat de term natuurinclusief inhoudt. In de provincie Groningen loopt zelfs een pilot rond natuurinclusieve landbouw, die draait om zaken als het inzetten van niet kerende grondbewerking en het gebruik van natuurlijke schimmels om ziektekiemen in de bodem tegen te gaan. Is de gedeputeerde bereid om kennis te nemen van deze goede ontwikkelingen en deze waar mogelijk in te zetten in de Utrechtse situatie?

In het kader van de wens van een klimaatneutrale landbouw spreekt het CDA opnieuw uit dat bij het plaatsen van zonnepanelen eerst gekeken moet worden naar de beschikbare daken op agrarische terreinen voordat overgegaan wordt op grootschalige zonnevelden. De term klimaatneutrale landbouw mag geen excuus worden voor grootschalige horizonvervuiling in het agrarisch landschap. Het CDA juicht het idee van een gedragscode natuur toe, maar hoort graag welke rol de provincie voor zichzelf ziet om hiertoe te komen. Is de oproep aan de agrarische sector een vrijblijvende of wordt hier enige druk uitgeoefend?

De nieuwe gemeente Vijfheerenlanden heeft een bijzondere positie. Er bestonden allerlei samenwerkingsverbanden en de gemeente hecht daar nog aan. Zij vraagt of de gedeputeerde op korte termijn bereid is om in dit verband provincie overschrijdend te kijken, zodat er geen eerder werk teniet wordt gedaan of opnieuw moet worden gedaan.

De heer De Heer noemt de samenwerkingsagenda een gatenkaas die naar meer smaakt.

Zijn fractie spreekt waardering uit voor al het werk dat het afgelopen halve jaar is verzet met betrekking tot de samenhang: het integrale karakter spat ervan af. Er zijn concrete doelen: klimaatneutraal in 2040, bodemdaling met een kwart verminderen voor 2030 en zelfs de 10% regionale voedselproductie prijkt torenhoog in het vaandel. Spreker complimenteert GS met het verzette werk, de indrukwekkende matrix en de enorme projectenlijst.

De keerzijde van de medaille is dat er nog brokstukken ontbreken. Het Klimaatakkoord moet nog worden ingevuld, de regionale energiestrategieën zijn nog in de maak en de Visie Bodemdaling moet nog worden uitgewerkt in concrete gebiedsvisies. Dat betekent dat het wetslagen van de samenwerkingsagenda grotendeels afhankelijk is van andere trajecten. De Landbouwvisie is een belangrijke bouwsteen voor de Provinciale Omgevingsvisie. Men is een eind op streek als alle genoemde trajecten in samenhang tot een goed einde worden gebracht. Dan draagt de provincie haar steentje bij aan de transitie van de landbouw en komt er een prima Omgevingsvisie. Dit stuk komt daarbij goed van pas.

De ChristenUnie wijst op drie gaten die nog moeten worden opgevuld:

- De menukaart voor de Gelderse Vallei: blijkbaar durven GS de knoop niet door te hakken. Er wordt verwezen naar motie 97a, maar in 2016 was er al de motie 100 en die is nog steeds niet uitgevoerd. 'Gluren bij de burens' heette de motie. GS werd gevraagd naar de Gelderse aanpak te kijken en die over te nemen als dit kon. GS moeten een knoop doorhakken op het punt van de kwaliteitswinst: of

de Gelderse aanpak waarbij één kwaliteitswinst voldoende is of de Utrechtse aanpak waarbij op meerdere fronten kwaliteitswinst geboekt moet worden.

- Bij de vaststelling van de Landbouwvisie hebben PS een motie aangenomen omtrent landbouwcoaches. Dit is niet terug te vinden in de samenwerkingsagenda.
- De voedselbossen ontbreken terwijl partners er her en der in de provincie mee experimenteren. Bij oudere voedselbossen is de opbrengst per hectare groter dan in de reguliere akkerbouw. De biodiversiteit in voedselbossen is groot. Het is dus natuurinclusieve landbouw. Voedselbossen versterken ook de stad-land relatie. O-gen had in het najaar van 2018 een voedselboscafe in Haarzuilens. Spreker heeft daar een filmpje van de hoofdspreker opgenomen, mevrouw Cieremans, met een boodschap voor de provincie. Zij gaf aan dat de Green Deal Voedselbossen door veel provincies is ondersteund, maar nog niet door de provincie Utrecht. Spreker vraagt GS om toe te zeggen dat de provincie Utrecht zich binnenkort hierbij gaat aansluiten. Helaas kan het filmpje niet vertoond worden, het zal op internet terug te vinden zal zijn.
- Met andere fracties wordt bekeken of tijdens het debat in de Staten sommige doelen nog wat aangescherpt kunnen worden door middel van moties.

Mevrouw Broere wijst op de datum van de Statenbrief in relatie tot het besprokene bij agendapunt 4.1. In de brief staat: 'Gelet op het belang van gebiedsgerichte samenwerking en cocreatie bij gebiedsgerichte opgaven blijft een belangrijke rol weggelegd voor de gebiedscommissie Utrecht West en gebiedsraad O-gen. Mevrouw Broere begrijpt hier niets van.

Mevrouw Hoek deelt mee dat haar fractie zich grote zorgen maakt over de vele stalbranden. Het afgelopen jaar zijn duizenden dieren verbrand. Zij vraagt of LTO samenwerkt met de ABC, de Agrarische beoordelingscommissie, bijvoorbeeld op het gebied van afstanden tussen de stallen waardoor kan worden voorkomen dat branden overslaan. Zij gaat ervan uit dat nieuwe stallen technisch goed in elkaar zitten maar heeft de indruk dat in oudere stallen de capaciteit van het netwerk niet voldoet. Er zijn verschillende theorieën over het ontstaan van de stalbranden, dit kan een van de oorzaken zijn. In de samenwerkingsagenda is hierover niets opgenomen.

Zij informeert naar hoe LTO hierin staat.

De voorzitter wijst erop dat LTO enkel ingesproken heeft. De vragen van de commissieleden worden aan de gedeputeerde gericht.

Mevrouw Hoek vraagt de gedeputeerde hierop te antwoorden. Ook informeert zij naar de samenwerking met de ABC, die een rol heeft bij (ver)bouwplannen. Wellicht wordt er teveel bijeen gepropt op een bouwvlak en zij informeert naar de richtlijnen hiervoor.

Mevrouw Noordenbos verwijst naar pagina 11, waar gesproken wordt over een verbetering van circulair van 5% naar 10%. Voor de aankomende elf jaar is dat een wat laag gesteld doel.

In de omschrijving 'circulariteit in de intensieve veehouderij' zit een inhoudelijke tegenstelling. De inspreker noemde dit al. Het voedsel komt ergens anders vandaan, dus hoe kan men dit circulair krijgen? Er staan mooie dingen in de Landbouwvisie. Zo gaat bijvoorbeeld het Provinciehuis lokale producten aanbieden in de catering. Maar 99,9% van de verkoop van voedsel gaat via de supermarkt. In het stuk wordt niet genoemd wat hieraan gedaan wordt.

Op pagina 20 worden de grootste risico's niet genoemd: monocultuur, bestrijdingsmiddelen, mestoverschot, verlaging grondwaterstand en ruilverkaveling. Dit kan negatieve effecten hebben.

Op pagina 46 wordt de grondwaterstand niet genoemd, terwijl het de grootste veroorzaker is van de afname van biodiversiteit.

De heer Kraaijeveld vindt de samenwerkingsagenda een goed stuk en complimenteert de gedeputeerde ermee. De ambities die erin staan zijn fors, wat de vraag oproept: hoe dan? De 50% betekent dat er in tien jaar tijd 1.000 van de 2.200 boeren moeten overstappen in hun bedrijfsvoering naar natuurinclusieve landbouw. De kwestie rond de definitie ervan speelt ook. Spreker vond dat er een strakke definitie

gehanteerd moest worden bij natuurinclusieve landbouw, maar als 50% van de boeren die kant op bewegen worden, dan is dit al een goede stap.

Bij het Programma Aanpak Stikstof wacht men op de brief van de Raad van State. In de agenda staat dat de duurzaamheidsdoelstelling daar prioriteit moet gaan krijgen. Zijn fractie wacht dit af.

Wat de ruil van gronden betreft: spreker had gehoopt dat er meer gekeken zou worden naar prioritering. Er moet veel gebeuren, maar zou niet gestart kunnen worden met gronden waar risico's liggen, bijvoorbeeld rond drinkwaterwinning of een kwetsbaar natuurgebied?

De heer Kroon laat weten dat zijn fractie vier vragen heeft over de samenwerkingsagenda:

- Op pagina 27 wordt bij economisch rendabele landbouw ingezet op de kavelruil. Daarbij wordt onder meer gekeken naar bodemdaling, biodiversiteit en energietransitie. Het aspect landschap komt er niet in voor. In het verleden was kavelruil wel eens de oorzaak van het verdwijnen van landschappelijke elementen. Wordt dit aspect meegenomen?
- Op pagina 53 wordt gesproken over een groot potentieel aan plaatsing van zonnepanelen op de daken van de agrarische bedrijfsgebouwen. Waarom wordt hier niet ook het potentieel van zonnepanelen op land genoemd?
- Bij het onderwerp bodemdaling wordt erover gesproken dat er na 2030 verdere remming van bodemdaling nodig is. Vervolgens wordt gesproken over een overgangperiode tot 2050. Wat is het doel in 2050? Vanaf wanneer is de start van de overgangperiode en wat houdt de overgangperiode precies in?
- Monitoring en de controleerbaarheid van de doelen: per thema zijn doelen vastgesteld en soms erg concreet. Maar op sommige punten is dat lastiger, zoals bijvoorbeeld bij 'vrijkomende agrarische bebouwing leidt niet tot vermindering van ruimtelijke kwaliteit'. Wanneer is dat behaald? Wanneer is de landbouwsector aangesloten bij de landelijke aanpak om te komen tot circulaire landbouw? Moet elke agrariër meedoen? De PvdD noemde dat de besmettingsrisico's van zoönosen zijn gereduceerd. Wanneer is dat het geval? Hoe wordt er gemonitord op dergelijke doelen en hoe wordt getoetst of het de goede kant op gaat?

Het stuk is een duidelijke uitwerking van de Landbouwvisie.

De voorzitter stelt voor om de technische vragen schriftelijk af te doen.

Gedeputeerde Maasdam dankt de leden voor hun inbreng en voor de complimenten. De Landbouwvisie is in september 2018 vastgesteld en daarin staan de doelen voor 2050 en staat de visie van de provincie op de toekomst van de landbouw. Nu is een samenwerkingsagenda tot stand gekomen, die bewust heet samenwerkingsagenda 1.0.

Er is de kanttekening gemaakt dat er in het anderhalve jaar dat is uitgetrokken voor de visie veel met partijen van buiten overlegd. Er is veel inbreng geweest. Dat heeft geleid tot de Landbouwvisie. De afgelopen vier maanden zijn door GS gebruikt om, met alles wat is opgehaald, tot versie 1.0 van de samenwerkingsagenda te komen. Dat is absoluut niet om buiten buiten te sluiten. Er is twee keer met de gebiedscommissies overlegd. Het plan is om met alle partijen waarmee is samengewerkt voor de totstandkoming van de Landbouwvisie het vervolg werkendeweg vorm te geven.

GS gaan er graag mee aan het werk als de samenwerkingsagenda is vastgesteld. Er wordt overigens al aan gewerkt, veel dingen zijn werk in progress.

Er is een transitie waarbij veel op de landbouwsector afkomt. Een transitie vraagt van de provincie om kortcyclisch te willen leren, werken en bijsturen. Het betekent dat niet alle doelen al even concreet zijn, daar refereren commissieleden terecht aan. Hier gaat men gaandeweg mee aan de gang. In een jaarlijkse cyclus (hier wordt gerefereerd aan de planning & control cyclus) worden korte slagen gemaakt. Over een aantal jaren wordt een grotere slag gemaakt. Een transitie vraagt om aanpassingen op die manier. De transitie speelt in de landbouwsector en gaat verder dan alleen het produceren van gezond en duurzaam voedsel. Er ligt een grotere uitdaging, dat is ook geconstateerd in de Landbouwvisie. Het landelijk gebied zal en kan ook een bijdrage leveren aan andere maatschappelijke waarden zoals biodiversiteit, schone energie en klimaat.

De ChristenUnie noemt het stuk gatenkaas. Kijkend naar de concrete doelen en naar de terecht geplaatste kanttekeningen: een Klimaatakkoord is er nog niet maar zal impact hebben op de landbouw. Ook dat zal meegenomen moeten worden. Regionale energiestrategieën komen voort uit het Klimaatakkoord. Er komen nieuwe ruimtevragers aan: de regionale energiestrategie en woningbouw. Hier kan de landbouw aan bijdragen maar de landbouw wordt ook geconfronteerd met het feit dat het landelijk gebied een bijdrage zal moeten leveren aan dit soort uitdagingen. Daarnaast zal de transitie van de landbouw ook om ruimte vragen.

Het is een spannend pad waarbij niet direct antwoorden kunnen worden gegeven. Elk jaar en meerjaarlijks, dit is geschetst in de samenwerkingsagenda 1.0, willen GS tot een herijking komen. Nadrukkelijk ook met partijen van buiten.

De gedeputeerde zal de vragen per fractie beantwoorden. Zij zegt toe de technische vragen te zullen beantwoorden voordat dit onderwerp in de Statenvergadering behandeld zal worden.

De SGP heeft behoefte aan prioritering en schetst die. De gedeputeerde wil dit meenemen naar de toekomst toe als GS met de partijen van buiten aan het werk gaan en bekijken waar prioriteiten gelegd gaan worden.

De PvdD heeft vragen gesteld over het dierenwelzijn en de normen daarbij. Deze discussie is ook rond de Landbouwvisie gevoerd. In de opsomming wordt verwezen naar de EU en het Rijk.

Er is gevraagd naar de normen ten aanzien van het zorgvuldig omgaan met dieren. Ook hier heeft de gedeputeerde verwezen naar de Europese normen en de Rijksnormen die er zijn.

In reactie op de vraag naar de negatieve gezondheidseffecten antwoordt de gedeputeerde dat nooit gesteld kan worden dat die nul zijn. Ook deze discussie is bij de Landbouwvisie gevoerd. Zij zegt toe deze vraag en de vragen naar landbouwgif, zoönosen en restbenutting ten aanzien van kringlooplandbouw schriftelijk te beantwoorden.

GS staan open voor het Convenant Weidegang en zullen hier zo snel mogelijk bij aanhaken.

De heer Vlastuin herinnert aan zijn vraag over de Proeftuin Methaan.

Gedeputeerde Maasdam zegt toe de vraag schriftelijk te beantwoorden.

De VVD informeert naar de betrokkenheid van jongeren. Ook LTO wees hierop. GS vinden dit van belang en zullen dit met LTO oppakken. De gedeputeerde is geen voorstander van institutionalisering maar zij zou jongeren een vaste plek willen geven als klankbord en meedenktank, zeker bij de uitvoering. Jonge boeren kunnen de provincie leren om out of the box te denken. Dit is ook van belang bij de economische rentabiliteit, dit gaat bij uitstek over de toekomst van de landbouw. Meerdere fracties hebben hierop gewezen. Er moet iets tegenover de maatschappelijke uitdagingen, waar de agrariërs ook een bijdrage aan kunnen leveren, staan. Dit is niet alleen economisch. In discussies met boeren blijkt het ook van belang dat de waardering er is voor het vak. Daar zijn volgens de gedeputeerde nog stappen te zetten. Het CDA wees op de verschillende vormen van bedrijfsvoering en de vele raakvlakken die er zijn tussen de verschillende doelen. Dat is juist. Het is lastig, men kan niet van agrariërs vragen om op alles een antwoord te geven. Dat is de uitdaging bij dit traject. De provincie zal ervoor moeten zorgen dat men in het totale palet, gebiedsgericht is daarbij van belang, tot antwoorden gaat komen. Dit moet in samenspraak met de agrariërs gebeuren. Hierop hoort altijd een economisch rendabel antwoord gegeven te worden.

Mevrouw Kolthof wijst erop dat in het stuk staat dat GS graag willen dat 50% van de boeren natuur inclusief gaat werken. Hoeveel procent van de boeren gaat er dan circulair werken en hoeveel procent klimaatneutraal? Er worden nu schotten tussen geplaatst en die zouden er, in ieder geval gedeeltelijk, tussenuit gehaald moeten worden.

Gedeputeerde Maasdam is ook van mening dat de schotten er werkendeweg tussenuit moeten komen. Zij kan natuurlijk geen antwoord geven op de vraag naar de percentages. Daar moet een antwoord op geformuleerd gaan worden, samen met alle betrokken partijen.

Zij zegt toe de ervaringen in Groningen mee te zullen nemen in de verdere uitwerking.

Het CDA en GroenLinks maakten opmerkingen over de daken die gelegenheid zouden bieden voor zonnepanelen. Dit is een uitdaging, want dan moet teruglevering aan het net wel mogelijk zijn. Daar ligt

bij boeren een punt van zorg. Een ander punt is of boeren er ook een verdienmodel van mogen maken. In de Landbouwvisie is nadrukkelijk vanuit de landbouw de uitspraak gedaan, kijkende naar de mogelijkheden op het land, dat de provincie in ieder geval plek ziet op de overhoekjes, de plekken die voor landbouw minder geschikt zijn. Daar ligt een uitdaging als men kijkt naar het landelijk gebied. Het antwoord hierop zal in de Omgevingsvisie gegeven moeten worden.

Over de Gedragscode natuur is ook in het kader van de Landbouwvisie al gesproken. De beroepsgroep wordt opgeroepen om ertoe te komen. Een gedragscode is in principe zelfbindend.

Wat de gemeente Vijfheerenlanden aangaat: de vorige week mocht de gedeputeerde met wethouder Middelkoop van Vijfheerenlanden de verlichte proeverijenroute openen. Meer dan honderd boerderijen doen mee en geven bezoekers de gelegenheid er een kijkje te nemen. De gedeputeerde vindt het een aanrader. Wethouder Middelkoop hield er een pleidooi voor korte ketens en hij sprak over de ambitie ten aanzien van landbouw in Vijfheerenlanden. Die ambities zijn grensoverschrijdend of beter: grens ontkennend. GS staan hier natuurlijk voor open. Bij de Landbouwvisie zijn gesprekken geweest met Vijfheerenlanden separaat, met de betrokken wethouders. Ook in de uitwerking wordt dit meegenomen. Het gebeurt eventueel via de gebiedscommissie, hier moet goed naar gekeken worden.

De ChristenUnie wijst erop dat de concrete doelen ook beïnvloed worden door de andere transities. De gedeputeerde is het hiermee eens. Vandaar dat het een samenwerkingsagenda moet zijn waarbij men met elkaar de vinger aan de pols houdt.

Bij de menukaart Gelderse Vallei hebben GS inderdaad enige terughoudendheid. Het is goed dat, als een agrariër tot een bepaalde uitbreiding wil komen, er ook een proces met de omgeving gestart wordt. Het lastige is dat in de PRV al strakkere regels staan waaraan voldaan moet worden.

De heer De Heer benadrukt dat hij de gedeputeerde oproept om de knoop door te hakken.

Gedeputeerde Maasdam is van mening dat deze knoop meerdere keren is doorgesneden. GS vinden de werkwijze mooi, maar gaan de PRV niet aanpassen. De PRV is in 2016 herbevestigd. Wat dit betreft zijn er een viertal regels vastgesteld waar GS zich aan vast houden. GS hebben dit meerdere malen kenbaar gemaakt.

De heer De Heer vraagt waarom dit niet in de Landbouwvisie is opgenomen. Er staat nu weer dat het meegenomen wordt en dat ernaar gekeken wordt.

Gedeputeerde Maasdam zegt toe dat zij er zorg voor zal dragen dat dit niet nog een keer op deze manier terugkomt. Deze discussie wordt inmiddels twee jaar of langer gevoerd.

De landbouwcoaches worden niet genoemd. Aan de hand van de evaluatie van de ervaringen met de landbouwcoaches zullen GS eventueel met een verbreding daarvan komen. Zij kunnen van groot belang zijn in de gehele transitie. Uiteindelijk is van belang dat met de agrariër wordt besproken wat de impact is van alle vraagstukken.

In reactie op de vraag over de voedselbossen benadrukt de gedeputeerde dat dit niet een document is waarin alles is gevangen. Er zijn goede ervaringen met de voedselbossen. Zij zal kijken naar de mogelijkheden voor de Green Deal en zegt toe dat dit meegenomen gaat worden.

De PVV noemde de gebiedscommissie West en O-gen. Zonder de discussie bij agendapunt 4.1 over te willen doen, zegt de gedeputeerde dat voor GS de werkwijze met de gebiedscommissie West en O-gen van belang is. GS willen daaraan vasthouden. De discussie van zojuist was een discussie over structuren waarin GS nadrukkelijk aangeven dat zij de beide gebiedscommissies aangehaakt willen houden bij de uitvoering van de samenwerkingsagenda. Het antwoord hierop van de gebiedscommissie West zal anders luiden dan dat van O-gen.

De vraag over de stalbranden is een technische en de gedeputeerde zal hierop terugkomen. In de regio Utrecht speelt dit minder. In de gebieden met veel intensieve veeteelt zijn natuurlijk veel technische opties, mevrouw Hoek sprak al over het scheiden van compartimenten. De gedeputeerde heeft mooie vernieuwende methodes in Brabant gezien om dit aan te pakken.

De opmerking van de SP over de supermarkten zal de gedeputeerde schriftelijk beantwoorden.

Een reactie op de niet benoemde risico's op pagina 20 en op de grondwaterstandafname zal de gedeputeerde verwerken in haar technische beantwoording.

D66 sprak over de definitie van natuurinclusiviteit. Hierover is besloten, na overleg met de Staten en de commissie RGW, om aan te haken bij de definitie die het ministerie hanteert.

De heer Kraaijeveld brengt naar voren dat er met deze strakke definitie volgens de natuurpartijen welgeteld twee natuurinclusieve boeren in de provincie zijn. LTO trekt dit breder, er zit veel verschil in hoe de ambitie wordt geformuleerd.

Gedeputeerde Maasdam beaamt dit. Het is meer de beweging die gemaakt wordt richting steeds meer natuurinclusiviteit, steeds meer circulair, steeds meer kringlooplandbouw. Daar zitten gradaties in. Ook het Rijk hanteert verschillende varianten ten aanzien van natuurinclusiviteit en de mate waarin een bedrijf natuurinclusief is. Zij meent dat hier nooit de meetlat van alleen 100% bij gelegd kan worden. De provincie heeft een stimulerende en faciliterende rol bij het inzetten van de beweging richting meer natuurinclusiviteit.

In reactie op de suggestie van D66 om bij de ruil van gronden te kijken waar de risico's liggen, licht de gedeputeerde toe dat GS altijd maatschappelijke belangen meewegen hierbij.

GroenLinks noemt het belang van landschap opties bij het ruilen van gronden. Dit is inderdaad iets om mee te wegen bij de komende uitdagingen, die een grote aanslag op de ruimte zullen doen.

D66 verwijst naar de andere opgaven die de provincie heeft.

De heer Kraaijeveld licht het punt toe. Wat medicijnresten betreft: het kan soms om een klein gebied gaan waar medicijnresten via de afwatering in de slootjes en uiteindelijk in het grondwater komt.

Specifiek op die gebieden zou men een ruil kunnen hebben van gronden, om zo de positie van een drinkwaterbedrijf te kunnen borgen.

Gedeputeerde Maasdam vindt dit een goede suggestie en zegt toe na te gaan of dit bij de uitwerking meegenomen kan worden.

De vraag van GroenLinks over de verdere remming en de overgangperiode wordt beantwoord in de schriftelijke ronde.

Op de vraag over de monitoring antwoordt de gedeputeerde dat dit iets is waar nog naar gekeken moet worden. Op meer vlakken zal bekeken moeten worden hoe men tot een goede nulsituatie komt van waaruit gewerkt kan worden, zonder dat de monitoringslast heel zwaar wordt.

Mevrouw Kolthof komt terug op de mededeling van de gedeputeerde dat er onderzoek wordt gedaan naar het gebruik van overhoekjes voor het plaatsen van zonnepanelen.

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat er geen onderzoek wordt gedaan. Zij refereerde zojuist aan wat er in de Landbouwvisie staat. De enige plek waar het zou kunnen, vanuit de landbouw geredeneerd, is daar waar de landbouwfunctie minder goed is.

Mevrouw Kolthof stelt dat juist de overhoekjes voor agrarisch natuurbeheer van levensbelang zijn omdat dat een van de weinige plekken is waar boeren substantieel land over hebben voor natuur.

De voorzitter sluit de bespreking over dit onderwerp af met de conclusie dat de commissie ermee instemt om over dit agendapunt een normaal debat in de PS-vergadering te voeren.

De voorzitter stelt voor om agendapunt 4.5 met voorrang te behandelen omdat er een inspreker is bij dit punt. De commissieleden gaan hiermee akkoord.

4.5 [Memo Onderzoeksrapport Keten transport en opvang van natuurdieren in de provincie Utrecht](#)

De voorzitter deelt mee dat dit punt is opgewaarderd door GroenLinks en de PvdD.

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker bij dit agendapunt.

Mevrouw Smeenk spreekt in namens de Dierenbescherming Regio Noordwest. De inspreektekst van mevrouw Smeenk wordt als bijlage 4 aan dit verslag toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van technische vragen.

Mevrouw Kotkamp dankt de inspreker voor de reactie. Zij vraagt hoe de Dierenbescherming staat tegenover de meest vergaande aanbeveling uit het rapport, namelijk het oprichten van een provincie brede stichting die ervoor zorgt dat de keten beter op elkaar aansluit en meer ondersteuning biedt.

De heer Germs memoreert dat het onderwerp al langer speelt. Er is aangegeven dat geprobeerd moet worden om gezamenlijkheid te vinden in het werkveld.

Hij vraagt of het grootste probleem bij het transport of bij de opvang van de dieren ligt.

Mevrouw Noordenbos vraagt naar het bedrag dat de provincie Limburg hieraan besteed.

In reactie op de vraag van GroenLinks geeft mevrouw Smeenk aan dat de Dierenbescherming van mening is dat het samenbrengen van de keten een goed streven is. Het onderzoek en de aanloop ernaartoe hebben dit al sterk bevorderd. Er zijn ook nadelen. Het eerste geld gaat dan direct naar de overhead en niet naar de noodhulp aan de dieren zelf. Ook wordt er druk gelegd op de vrijwilligers die in nóg een bestuur zitting moeten nemen, terwijl er al veel druk op hen wordt gelegd en de tijd al schaars is. De VVD vroeg naar waar de problematiek het grootst is. Dit is in eerste instantie bij de opvang, maar daardoor raakt het transport in de problemen omdat men de dieren nergens kwijt kan en grote afstanden moet afleggen. Vervolgens is de noodhulp in het eigen gebied niet gewaarborgd; als er bijvoorbeeld een hond aangereden wordt, is de chauffeur ver uit de buurt om een in het wild levend dier weg te brengen. De SP informeerde naar het bedrag dat Limburg beschikbaar stelt. Het is een vrij recente motie en de provincie is nog in gesprek met diverse partijen. In eerste instantie is €100.000 gereserveerd maar er wordt gekeken of er een structurele, langdurige financiering kan komen.

De voorzitter dankt de inspreker voor haar bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

Mevrouw Kotkamp dankt de gedeputeerde voor het laten uitvoeren van het onderzoek, er ligt nu een goede probleemanalyse, wat verhelderend is. Haar fractie zou graag horen wat de commissieleden van de uitkomsten vinden en wat zij als vervolgstap zien. Als er niets gedaan wordt, blijft het bij dit onderzoek en dat zou zij betreuren.

Er worden vier opties voorgelegd van mogelijke ondersteuning door de provincie. De laatste is het oprichten van een stichting faunazorg. Ook haar fractie maakt zich zorgen over de hoge overheadkosten, geld dat niet naar directe noodhulp van dieren gaat maar naar een voorzitter. Zij vraagt de gedeputeerde of iets dergelijks levensvatbaar zou zijn zonder een duurbetaalde voorzitter en of de provincie bereid is om meer ambtelijke ondersteuning te bieden aan een stichting of een samenwerkingsverband van de partijen die voor de provincie Utrecht voor vervoer en opvang zorgen. De provincie zou dan in het vervolg van dit onderzoek een meer faciliterende en wellicht meer regisserende rol hebben. Het is aan de partijen of zij hierachter zouden staan.

Financiering zou voor GroenLinks bespreekbaar zijn, echter uit het rapport is op te maken dat het moeilijk is om helder te krijgen wat de financieringsmogelijkheden zouden zijn. Zij hoort graag hoe de overige fractie hierin staan. De grootste zorg lijkt momenteel te liggen bij de financiering van de vogelopvang. De vraag is of de commissie, de Staten of GS bereid zouden zijn om in elk geval de urgente problematiek op te lossen door hiervoor een eenmalige bijdrage te leveren.

De heer Van der Steeg sluit zich aan bij GroenLinks.

De voorzitter legt de vraag van mevrouw Kotkamp, over hoe hier verder mee te gaan, voor aan de commissieleden.

Mevrouw Noordenbos is van mening dat Utrecht geen beschaafde provincie zou zijn als zieke dieren naar andere provincies gebracht zouden moeten worden.

Zij is erg geschrokken van de vogelopvang. Er lag een plan klaar met de hoogte van de kosten en wie dit zou betalen en dit is toch stukgelopen. Zij hoort graag van de gedeputeerde hoe dit zo gekomen is en wat de provincie hiermee gaat doen. Hier moet de provincie niet kinderachtig mee zijn. Er is een regionale ontwikkelingsmaatschappij die miljoenen euro's kost, maar dit moet ook in orde zijn.

De heer De Kruijf herinnert aan de aangenomen moties die primair vragen om een provincie die verantwoordelijkheid neemt door het geven van een structurele bijdrage. De spreker gaf aan dat de Dierenbescherming erg geholpen is met een financiële bijdrage en de PvdA zou hier voorstander van zijn. Een groot deel van de problematiek zou dan opgelost zijn.

Mevrouw Koelewijn meent dat, als het over geldstromen gaat, er twee dingen geconcludeerd kunnen worden. Het helpt voor een flink deel als alle gemeenten bijdragen. Er zou dan op een niveau een lijn getrokken moeten worden. In de stukken staat dat dit per gemeente verschilt. Ook kan er sprake zijn van fondswerving. Het CDA is van mening dat de provincie hier geen rol heeft als het over geldstromen gaat.

De heer Germs heeft in het verleden aangedrongen op eenheid in het werkveld. Er waren ooit in de commissie twee of drie verschillende afvaardigingen van dierenambulances om in te spreken. Uit het rapport is niet op te maken of er eenheid is in het werkveld. De VVD is geen voorstander van subsidies als het werk versnipperd is. Als de provincie iets zou doen, zou dit zijn bij de opvang van de dieren. Daar ligt de uiteindelijke bottleneck. Er zijn vrijwilligers om de dieren op te halen, het wordt goed gemeld, maar de opvang is in Utrecht een probleem. De opvang in Woudenberg is al geruime tijd gesloten. Zijn fractie denkt dus in eerste instantie hieraan, maar zou eerst van GS willen weten of er eenheid in het werkveld is.

Volgens de heer Van Deún spelen er twee dingen, de opvang en de dierenambulances. De PVV is van mening dat de dierenambulances eerst de boel op orde moeten krijgen. Aan de andere kant is de opvang heel belangrijk en kan zijn fractie zich aansluiten bij het betoog van de PvdA. De fractie is bereid daarvoor geld beschikbaar te stellen.

Gedeputeerde Maasdam memoreert dat er verschillende sprekers waren toen de problematiek rond de dierenambulances en dierenopvang besproken werd. Het begon met de vraag van de woordvoerders aan de gezamenlijke ambulances en opvang om met een probleemanalyse te komen, dan zouden de Staten kijken of ze zouden kunnen helpen. Dat bleek zeer ingewikkeld te zijn en het antwoord kwam niet. De gedeputeerde kwam toen met het aanbod dat GS voor een analyse zouden zorgen. In de voorliggende analyse wordt beschreven wat de problematiek is, de voornaamste knelpunten liggen bij transport en opvang, en waar eventuele oplossingen zouden kunnen liggen. Er is nadrukkelijk geen advies van GS in opgenomen omdat het de Staten zijn die erom gevraagd hebben.

De fracties vragen haar nu of de provincie hier een faciliterende, regulerende rol op moeten pakken. De rol van de provincie is formeel gezien beperkt en dat is het mogelijk maken van de opvang van de beschermde diersoorten door middel van ontheffingen. De vraag van de fracties is een lastige. Als men kijkt naar waar de problemen liggen en waar de spreker zojuist over sprak, dan is er behoefte aan funding. Die is nodig omdat men de exploitatie niet rond krijgt, misschien omdat er ook betaalde krachten nodig zijn. De spreker gaf aan dat, als de provincie een bijdrage zou leveren, dit naar de opvang toe zou moeten gaan. Het is aan de Staten, misschien kan dit meegenomen worden bij de Kadernota. Maar als de Staten zouden willen bijdragen, dan wil de gedeputeerde oproepen om dit te doen bij het grootste knelpunt, de vogelopvang.

In reactie op de vraag van de VVD antwoordt de gedeputeerde dat de eenheid er nog niet is. Er is nog steeds sprake van verschil in inzicht.

Zij zegt toe de vraag over de vogelopvang schriftelijk te zullen beantwoorden.

Mevrouw Noordenbos doet de suggestie om als Staten een bezoek te brengen aan de vogelopvang. De voorzitter meent dat dit misschien een goede suggestie is, wellicht voor een volgende keer.

Mevrouw Kotkamp herinnert aan haar vraag over de andere opties die zijn voorgelegd, de hulp bij werving van vrijwilligers en de meldkamerondersteuning. Zou de provincie hier niet zozeer een regulerende als wel een regierol moeten hebben? Zoals ook met het onderzoek is gedaan, zou de provincie een ondersteunende rol kunnen hebben en kunnen helpen op een aantal knelpunten bij zowel ambulances als opvangen.

Gedeputeerde Maasdam wijst erop dat andere opties ook financiële impact hebben. De Staten zouden daar eerst een uitspraak over moeten doen. Zij heeft de formele rol geschetst en die vult de provincie in, het is aan de Staten om zich een beeld te vormen van de rol die de provincie zou kunnen spelen. Daarbij moeten de Staten zich realiseren dat er een financiële impact is.

De heer Van der Steeg dankt de gedeputeerde voor het rapport en de analyse. Hij hoort een oproep om bij de eerstkomende voorjaarsnota te komen met een initiatief, met name gericht op de opvang. Spreker vermoedt dat die oproep gestand gedaan zal worden.

De voorzitter sluit de bespreking van dit punt af.

4.3 SB Vervolg kavels Dolderseweg

De voorzitter memoreert dat dit punt meteen opgevaardigd is gezien de uitgebreide discussie die hierover in december gevoerd is.

GS hebben weer contact gezocht met de huisadvocaat VBK. In het verleden hebben zij ook in dit dossier geadviseerd en volgens de heer Van Leeuwen niet altijd correct. Zijn fractie vindt het vreemd en niet goed dat deze advocaat de provincie weer gaat adviseren en pleit ervoor dat er een nieuwe advocaat benoemd wordt die een frisse blik heeft en nog niet over dit dossier geadviseerd heeft.

Mevrouw Kotkamp is blij dat er opnieuw begonnen wordt, het is de enige logische keuze. In het Rekenkamerrapport stond dat de provincie soms minder juridisch naar dergelijke zaken moet kijken. In het voorstel gaat het echter alleen over de juridische kant. Hoe wordt hier uitvoering aan gegeven?

In het stuk staat dat het de vraag is of het privaatrechtelijk of publiekrechtelijk geborgd moet worden. Zij informeert waarom dit een vraag is. Het zou logisch zijn bij dit soort trajecten dat het altijd publiekrechtelijk geborgd wordt. Waarom wordt er niet direct voor deze variant gekozen?

Mevrouw Koelewijn laat weten dat ook het CDA vragen heeft bij Van Benthem & Keulen. Het is misschien goed om er in dit geval, met name gelet op de vragen die er gesteld worden, vastgoedjuristen bij te betrekken. Van Benthem & Keulen worden niet in twijfel getrokken maar het is misschien tijd om extra expertise in te zetten.

Zij vraagt of het verstandig is om organisatorisch gezien de nieuwe opzet binnen het Hart van de Heuvelrug te plaatsen.

Mevrouw Godschalx hoort graag een inschatting van de termijn waarop de nieuwe uitgifte kan worden gestart.

In reactie op de opmerkingen over de advocaat brengt zij naar voren dat het ook een voordeel kan zijn, vooral als de opdrachten nu al zijn uitgezet, om dezelfde advocaat te gebruiken.

SGP en CDA vroegen naar de advocaat. Gedeputeerde Maasdam laat weten dat GS hebben bekeken of de vraag in eerste instantie bij Van Benthem & Keulen zou worden neergelegd. Daarbij is meegewogen dat in het Rekenkamerrapport geen negatieve uitspraken zijn gedaan over de adviezen die van Benthem & Keulen heeft neergelegd. Natuurlijk is ook overwogen om een andere huisadvocaat op dit dossier te zetten. Er is een nadrukkelijk advies gekomen van de interne juristen. VBK is goed ingevoerd op dit dossier en daarmee wordt tijdwinst geboekt. De VVD schetste dit al. Een eventueel nieuw kantoor zou tot extra tijd en extra kosten leiden. Dat zijn de overwegingen om met VBK in zee te gaan. Eventueel wordt, als dat aan de orde is, een second opinion aangevraagd als dat nodig is.

De heer Van Leeuwen constateert dat deze keuze is gemaakt vanwege de voortgang en omdat VBK al vaker geadviseerd heeft in dit project. De SGP is van mening dat juist voor de zuiverheid gekozen moet worden en voor een frisse blik. Dat is belangrijker dan een paar weken winst.

Gedeputeerde Maasdam wijst erop dat zij de bewuste afweging zojuist heeft geschetst. De mogelijkheid van een second opinion wordt opgehouden.

GroenLinks vroeg naar het minder juridisch kijken. Wat voorligt is het formele pad dat de provincie afloopt. Daarnaast onderhouden GS contacten en bewandelen zij het niet juridische pad. Er zijn vragen gesteld door omwonenden, niet alleen gedupeerden. Ook in die contacten worden de lessen uit het rapport ter harte genomen.

GS zijn in deze een privaatrechtelijk handelende partij. GroenLinks vindt het logisch om dit publiekrechtelijk te borgen. Dan zou het in de regelgeving van de gemeente Zeist geborgd moeten zijn. GS kijken naar beide sporen en worden erover geadviseerd, maar eind 2017 is geconstateerd dat het daar niet voldoende geborgd is. Als de ruimtelijke kwaliteit die men wil publiekrechtelijk niet voldoende geborgd kan worden, dan zal men het privaatrechtelijk moeten borgen. Privaatrechtelijk betekent dat het gewoon in contracten wordt opgenomen. Het is de vraag of het publiekrechtelijk voldoende geborgd is. Volgens mevrouw Kotkamp heeft het de voorkeur om het als overheid publiekrechtelijk te borgen vanwege de transparantie. Een aanvullende vraag: is het überhaupt niet mogelijk om de ruimtelijke kwaliteiten die de provincie heeft aangegeven te willen, op die manier te borgen omdat het niet in een bestemmingsplan kan of omdat het destijds niet goed geborgd is?

Gedeputeerde Maasdam licht toe dat GS bestuurlijk altijd vier vrijstaande huizen, of vier panden maximaal, voor ogen hebben gehad. Geconstateerd is dat, kijkend naar zoals de regelgeving nu in Zeist geborgd is, er meer ruimte in zit. Dit ligt al onherroepelijk vast. GS laten zich nu adviseren over de vraag of dit publiekrechtelijk alsnog te borgen is. Het is van belang om het geborgd te krijgen, publiekrechtelijk of privaatrechtelijk. Daarbij laten GS zich adviseren door de adviseur ruimtelijke kwaliteit.

Het CDA vraagt of het onder de Hart van de Heuvelrug moet vallen. Het grootste punt van kritiek van de Randstedelijke Rekenkamer op de organisatie was dat het niet helder was wie waarvoor verantwoordelijk was en dat niet tijdig verschillende disciplines erbij werden betrokken, met name grondzaken. Met de nieuwe werkwijze in de organisatie wordt gezorgd voor heldere afspraken over het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, over wie waar verantwoordelijk voor is en over de tijdige betrokkenheid. De verandering in structuur richt zich dan ook vooral op de aansturing. De domeinmanager is de opdrachtgever voor de programmamanager en voor de projectleider Woonwijk kavels Dolderseweg. De domeinmanager is iemand die breder verankerd is in de organisatie.

De vraag van de VVD naar de uitgiftetermijn kan de gedeputeerde nog niet beantwoorden. Het traject moet zorgvuldig worden gelopen.

Mevrouw Godschalx vraagt naar de termijn waarop antwoord wordt verwacht op de uitgezette vragen. In reactie op de bevestiging van mevrouw Godschalx dat zij hiermee de juridische vragen bedoelt, antwoordt gedeputeerde Maasdam dat dit eind februari zal zijn. Dit wordt meegenomen naar GS en de Staten zullen hierover nader geïnformeerde worden.

De voorzitter rond de bespreking van het agendapunt af.

4.4 SB Programma Invasieve Exoten provincie Utrecht (2019-2010)

De voorzitter deelt mee dat dit punt is opgewaarderd door GroenLinks.

Mevrouw Kotkamp meent dat de argumentatie van de opwaardering helder is.

Het is een prachtig plan, het is uitgebreid en helder. Zij complimenteert GS hiermee.

Zij hoort graag of de overige fracties blij zijn met het plan van aanpak. Haar fractie heeft nog steeds moeite met het tempo, herkennen de fracties dit?

De heer Overkleef laat weten dat zijn fractie ook had gehoopt op een hoger tempo gezien de behandeling in de Staten het afgelopen jaar. Hij hoort graag van GS waarom het tempo lager ligt.

De heer Germs sluit zich aan bij de vorige sprekers. Het tempo moet echt hoger, het doorwoekeren van de exoten gaat door. Hij zou graag zien dat er een doorbraak komt voor het eind van deze Statenperiode.

De heer De Heer kiest voor een beeldspraak met gist als het gaat over het beleid omtrent exoten: laat de boel maar snel de pan uit gisten. Hij vindt het plan een eerste stap op weg naar een exoot-bewuste provincie. Eerst wordt de Aziatische hoornaar aangepakt en andere verplichte exoten. De Rijksoverheid zal de provincie snel extra aan het werk zetten met bijvoorbeeld een landelijk protocol voor de Japanse duizendknoop. Wat hem betreft wordt het Utrechtse lijstje snel groter.

De gedeputeerde spreekt graag over een lerende organisatie en hij verwacht en hoopt dat het exotenbeleid snel gaat gisten en dat het invasief op het natuurbeleid van de provincie gaat uitwerken.

De heer Van Deún is verheugd om het feit dat er een rapport ligt. De PVV heeft wel moeite met het vermelden van het woord 'uitroeingsmaatregelen' achter de rosse stekelstaartend. Zijn fractie hoort graag op welke diervriendelijke wijze dit gebeurt.

Gedeputeerde Maasdam concludeert dat de belangrijkste vraag van de fracties is waarom het tempo is zoals het is. Het ongeduld is begrijpelijk. Met de ter beschikking gestelde middelen hebben GS tempo kunnen maken. Het plan ligt er nu. Het Platform invasieve exoten zal zich specifiek richten op invasieve exoten die niet op de lijsten staan. De provincie verhoudt zich hiertoe vanuit de biodiversiteitsbedreiging, andere partijen verhouden zich soms hiertoe om andere redenen. De gestreepte Amerikaanse rivierkreeft en de Aziatische duizendknopen en de watercrassula staan apart op de lijst, er is dus zelfs wat aan toegevoegd. De Japanse duizendknoop is niet meer uitroeibaar. In het stuk is te lezen hoe GS de verspreiding ervan willen voorkomen.

Wat de gisten betreft, daaraan wordt in een landelijk protocol gewerkt. De provincie wil dit aanpakken op de manier zoals dat met de distelverordening is gedaan. Er is even tijd nodig, de Aziatische duizendknoop gedraagt zich anders dan de distel en komt naar boven zodra er sprake is van grondverplaatsing. In het plan staan ook acties op korte termijn. Het mag niet meer verhandeld worden, toch gebeurt dit nog. GS zullen nagaan of er contact opgenomen moet worden met de Voedsel- en Warenautoriteit.

De korte termijn acties die de provincie kan doen, staan vermeld.

De provincie is een van de eerste die het Platform invasieve exoten heeft opgericht. PS hebben GS hierin dus voldoende aangejaagd. In Gelderland ligt wat, maar Utrecht is verder in het nemen van maatregelen. Zij benadrukt dat het natuurlijk geen wedstrijd is. Het Rijk wacht op de financiële vertaling van dit alles, ook die ligt er. Het tempo dat gemaakt kan worden, wordt gemaakt. GS kunnen niet zelf met een schop de Aziatische duizendknoop er uit gaan halen. Van eigenaren kan niet gevraagd worden om jaar na jaar de planten die zichzelf vermenigvuldigen te verwijderen. Er ligt nog een puzzel en die wordt opgepakt.

De heer De Heer oppert het idee om de provincie het voorbeeld te laten geven en op een vrijwilligersdag NLdoet of een natuurwerkdag een dag Japanse duizendknoop uit te steken.

Gedeputeerde Maasdam vindt dit een mooie oproep. Op de natuurwerkdagen doet zij dit altijd met veel plezier. Alle maatregelen moeten wel goed afgezet worden tegen de effecten die ze hebben. De Japanse duizendknoop baart GS zorgen, al is dit niet ten opzichte van de biodiversiteit.

De PVV vroeg naar de rosse stekelstaart. Daarover zijn internationale afspraken gemaakt om de soort uit te roeien, om te voorkomen dat de soort zich kruist met een Europese witkopeend. Nederland en België zijn gemaand om hier tempo te maken omdat eerdere afspraken hierover niet gehaald zijn. In Engeland is gebleken dat de soort uitroeibaar is. Vanzelfsprekend gebeurt dit zo diervriendelijk mogelijk.

De heer Van Deún wijst erop dat in het rapport vele malen het woord stekelstaart wordt genoemd, maar nergens komt terug hoe dit gebeurt.

Gedeputeerde Maasdam verwijst naar haar eerdere uitleg dat dit zo diervriendelijk mogelijk gebeurt.

Volgens de heer Overkleeft hadden een aantal van de genoemde autonome maatregelen, bijvoorbeeld als het gaat over de duizendknoop, ook twee en een half jaar geleden genomen of ingezet kunnen worden. De provincie had niet hoeven wachten tot het moment waarop er landelijk beleid ligt. Waarom is er indertijd voor gekozen om dit op langere termijn aan de pakken?

Gedeputeerde Maasdam vindt de vraag over twee en een half jaar geleden een ingewikkelde. Er is in de Staten verschillende keren gediscussieerd over de Japanse duizendknoop en de Staten hebben GS

verschillend keren tot actie gemaand. Een aantal dingen zijn opgepakt, bijvoorbeeld de nieuwsbrieven waarmee kennis en ervaring gedeeld is. De verantwoordelijkheid van de provincie ligt op het gebied van de coördinatie, dat heeft zij telkens aan gegeven. De verantwoordelijkheid van de provincie ligt daar waar de invasieve exoot de biodiversiteit aantast. Andere partijen hebben hierin andere belangen. GS hebben er nadrukkelijk voor gekozen om tot een Platform invasieve exoten te komen omdat de provincie afhankelijk is van de partners. Men kan niet alleen een invasieve exoot als de Japanse duizendknoop bestrijden. Het heeft geen zin om dit als provincie te doen terwijl andere partners dit niet doen. Dit zou zelfs provincie overschrijdend neergezet kunnen worden.

De voorzitter rondt de bespreking van dit agendapunt af.

4.6 SB Supplement monitoring en bijsturing Natuurvisie

De voorzitter deelt mee dat dit punt is opgevaardigd door GroenLinks en ChristenUnie.

De heer De Heer heeft een serie gewetensvragen aan de gedeputeerde. Balanceert de provincie op het randje van het minimum of hebben GS er echt vertrouwen in dat het genoeg is? In het verleden is sterk bezuinigd op monitoring. Bij het vaststellen van de Natuurvisie is geconstateerd dat er veel bekend is over flora maar amper over fauna. Bestaat er een goed beeld van alle icoonsoorten, van alle exoten? Vijfheerenlanden wordt er ook bij gedaan, er wordt geld uit een ander potje genomen. Balanceert de provincie op het minimum of moet de provincie er eigenlijk meer geld in steken? Spreker zag de afgelopen week dat de Rijksadviseurs de provincies hebben opgeroepen om ook het landschap te monitoren. Daarover staat nog niets in de notitie. Wordt er echt genoeg gedaan?

Mevrouw Kotkamp sluit zich hierbij aan.

De indicatoren die in de notitie zijn opgenomen lijken indicatoren voor de manier waarop men een bepaald doel wil bereiken. Het doel zelf blijft als indicator volledig uit zicht. Het doel is natuurlijk het versterken van de biodiversiteit, het versterken van bepaalde ecologische waarden, maar dat is niet in de notitie terug te lezen. Als Statenlid vindt zij het lastig om te zien wat effect heeft, omdat de indicatoren puur gebaseerd zijn op het aankopen en inrichten van natuur, zonder dat de biodiversiteitsdoelstelling daar zelf aan hangt. Zij vraagt hoe de gedeputeerde dit ziet.

Het is goed dat het nu wat integraler is opgezet. Bij verschillende ketens is duidelijk opgenomen dat de natuur monitoren van belang is. Zij mist de belangrijke beleidsdelen recreatie en water. Het gaat om ruimtelijke ontwikkeling, om natuur, economie en samenleving en er worden andere beleidsterreinen genoemd. De beleidsterreinen recreatie en water raken aan het ontbreken van de monitoring en indicatoren voor beleven, betrekken en duurzame financiering. Daar is na twee jaar nog niets voor, wat zij zorgwekkend vindt. Zij vraagt waarom dit niet meegenomen worden met recreatie, daar gaat het voor een deel ook mee te maken hebben, vreest zij.

Gedeputeerde Maasdam meent dat de gewetensvraag van de ChristenUnie al schriftelijk is beantwoord. Er is inderdaad flink op bezuinigd in 2004. De monitoringstaak van de provincie is toegenomen. Maar GS geven nadrukkelijk aan dat het kan en hebben niet het gevoel op het minimum te zitten. Er wordt jaarlijks vlakdekkend 10% geïnventariseerd, de Staten zien daar de resultaten altijd van terug. Voor flora wordt dat sinds 1975 en voor fauna sinds 2006 gedaan. GS hebben de indruk dat zij over de juiste monitoringsgegevens beschikken. Landelijk wordt er gemonitord, daar voegt de provincie zelf de vlakdekkende monitor aan toe. Vijfheerenlanden vraagt daar wel wat extra van eens per tien jaar. GS hebben niet de indruk dat men op het randje van het minimum zit. Was dit het geval geweest, dan hadden de Staten deze vraag gekregen.

De gedeputeerde zegt toe de vragen schriftelijk te beantwoorden en de door de ChristenUnie schriftelijk ingediende vragen ook schriftelijk te beantwoorden.

De heer De Heer heeft het memo met de beantwoording van de vragen door de gedeputeerde niet gezien. De gedeputeerde heeft zojuist toegezegd dat zij, in aanloop naar de kadernota, nog eens gaat

kijken naar de dierenambulances. Spreker vindt dit stuk veel belangrijker omdat het veel provinciale taken raakt, het raakt de kern van het natuurbeleid van de provincie. Hij roept haar op om, in aanloop naar de kadernota, hier nog eens naar kijken. Door de komst van Vijfheerenlanden wordt de oppervlakte een stuk groter. Spreker kan zich niet voorstellen dat dit zonder extra budget opgevangen kan worden. Gedeputeerde Maasdam geeft aan dat terug te lezen is dat met de huidige ecologische monitoringsactiviteiten naar beleving van GS een goed beeld is te krijgen van de Utrechtse biodiversiteit. GroenLinks had een vraag over de indicatoren. De verschillende landelijke monitoren kijken naar het aantal hectares natuur. Daarnaast wordt elk jaar de 10%-meting gedaan, waarbij naar de biodiversiteit gekeken wordt die daar aangetroffen wordt. Zij meent dat de provincie een goed overzicht heeft. Mevrouw Kotkamp verwijst naar bijlage 1, de indicatoren voor de beleidsmonitoring. Het beleid is gericht op bepaalde doelen als het gaat om de biodiversiteit. Dit is een manier om te monitoren, maar haar zorg is dat men daarmee te veel naar de vorm gaat, de manier waarop een doel gehaald wordt, dan naar het doel zelf. Er staat bijvoorbeeld: 'de indicator hectares gerealiseerde nieuwe natuur', 'hectares groen contour'. Dat moet er komen, maar het gaat over het effect hiervan op de doelstelling. Als Statenlid is het lastig om aan de hand van deze indicatoren te kunnen zien of de provincie de beleidsdoelen haalt. Gedeputeerde Maasdam begrijpt dit. Hier wordt de gepleegde inzet beschreven en de vraag is of dit het gewenste effect heeft op de biodiversiteit. Dit wordt nadrukkelijk meegepakt in de metingen die zij zojuist aangaf. Daarmee wordt bekeken welke soorten in welke mate worden aangetroffen. Dat kan men linken aan of dat komt aan de gunstige staat van instandhouding voor bepaalde soorten. Dan wordt ook specifiek gekeken naar de iconsoorten. Het cyclische proces is terug te vinden in de evaluatie. Desgevraagd door mevrouw Kotkamp wijst gedeputeerde Maasdam erop dat deze indicatoren in hoofdstuk 3 zijn terug te vinden.

Het viel de heer Kraaijeveld ook op dat de hamvraag, hoe staat het ervoor in de provincie Utrecht, niet beantwoord wordt in het stuk. Doet de provincie het goed qua biodiversiteit of niet? Bij de provincie Gelderland heeft men eens in de vier jaar een soort staat van de provincie, waarin duidelijk is te zien of het goed gaat of niet. Men duikt iets dieper in de materie. Hiervoor is een analyse nodig en een soort conclusie. Hij adviseert de gedeputeerde om hiernaar te kijken. Gedeputeerde Maasdam benadrukt dat de provincie Utrecht dit ook doet, eens per drie jaar. De eerstvolgende zal zijn in 2020.

5.0 TER INFORMATIE

5.1 [SB Ecologische rapportages 2018](#)

5.2 [SB Motie 109 Bijdrage Vitens 'voor ondergrond gebruik'](#)

5.3 [SB Voortgangsbrief 2018 Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving 2016-2019](#)

5.4 [Memo stand van zaken uitvoering aanbevelingen rapport groene VTH-taken](#)

6.0 SLUITING

De voorzitter memoreert dat dit de laatste vergadering van de commissie RGW was voor de verkiezingen van de Provinciale Staten.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering onder dankzegging voor ieders komst en inbreng.

De heer Germis bedankt mevrouw Dekker voor haar voorzitterschap van de commissie de afgelopen vier jaar. Tevens bedankt hij de notuliste voor correcte verslaglegging van de vergaderingen.

De heer Germis overhandigt een boeket bloemen aan de voorzitter en de notuliste.